

Irodalmi Jelen

Egy pillanatra megállította a mozdulatot

Gallas Ferdinánd (1893–1949) főiskolai tanulmányait Budapesten végezte, de más európai művészközpontok is befolyásolták stílusát, alkotói felfogását. Végleges, saját egyéni hangvételt azonban németországi útjának tapasztalatai nyomán lelta meg. A '20-as évek közepétől Temesvár egyik legaktívabb, legtermékenyebb szobrásza lett. Expresszionista kisplasztikája leegyszerűsített, zárt formákban hordozta a mindenki által felismerhető mély, emberi érzelmeket. Előszeretettel mintázott finom női alakjai arányosak, étellel teltek, hisz ők a *Madonnák*, az *Élet forrása*, vagy az *Ifjúság* szimbólumai. A szemlélő nem vész el a részletekben, magától talál rá a címadó érzésre: a befelé forduló, megfáradt nőalak szomorúságára vagy az egyiptomi hatásra utaló szobor fájdalomára.

Hátrahagyott „panoptikumában” maguk a pályatársak is felismerhetik önmagukat. Nagyszerű portréi egyszerre hatnak realizmusukkal, enyhe iróniájukkal és jellemábrázolásukkal.

Életének jelentős kísérletei között találjuk – a Bauhaus hatására –, a tánc és zene megjelenítését, bár ennek mélyebb gyökerei vannak, hisz Gallas már korábban is a színpad világának festője volt, a zene és tánc csodálója, avatott értékelője. A *Groteszk tánc*, a *Salomé*, vagy a *Fátyolos akt* mind olyan alkotások, amelyekben a művész egy pillanatra megállította a mozdulatot. S ezáltal érezhetőbbé vált a feszültség, a vibrálás, a következő mozdulat.

Munkáinak csak egy része maradt fenn magángyűjteményekben, többsége a temesvári Bánsági Múzeum szépművészeti részlegének kollekciónak gazdagítja.

Lapszámunkat Gallas Ferdinánd alkotásaival illusztráltuk.

MIKLÓSIK ILONA

Madonna

Az Irodalmi Jelen és az E-MIL novellapályázata

Novellapályázatot hirdet a havonta megjelenő Irodalmi Jelen folyóirat és az Erdélyi Magyar Írók Ligája (E-MIL).

A beküldött pályamunka még meg nem jelent írás lehet, terjedelme maximum 24 ezer leütés (13 írói flekk). A pályázaton bárki részt vehet, kortól, foglalkozástól stb. függetlenül. Pályamunkát kizárólag számítógép-lemezen (floppyn vagy CD-n) fogadunk el, amelyhez kötelezően mellékelni kell a kinyomtatott változatot. A munkák beküldési határideje 2004. szeptember 15., eredményhirdetés és a díjak átadása Aradon, a Jelen Házban, 2004. október 30-án.

A pályadíjak értéke: I. díj: 500 USD, II. díj: 400 USD, III. díj: 300 USD és három, egyenként 100 USD értékű különdíj.

A pályázat jelíges, valamennyi beküldött íráson csak a jelíge szerepelhet. Külön borítékban kell mellékelni a szerző személyi adatait (név, cím, életkor, telefonszám, egyéb elérhetőség). A személyi adatokat tartalmazó borítékot csak a zsűrizés után, közjegyző előtt nyitják fel.

A feltételek bármelyikének be nem tartása a pályázatból való kizárást vonja maga után. Kéri a pályázók, hogy a versenymunkát tartalmazó lemezt elküldés előtt ellenőrizzék, hogy nem hibás, kinyitható-e.

Az öttagú zsűri összetételét (bármiféle külső befolyásolhatóság gyanújának elkerülése érdekében) a pályázat szervezői csak utólag hozzák nyilvánosságra.

A versenymunkákat az alábbi címre kell beküldeni: Irodalmi Jelen, novellapályázat, 310085 Arad, str. Eminescu nr. 55–57.

MÉSZÁROS SÁNDOR

Utazások száz dollárral

- vignetták -

Lassan-lassan eligazodom a városban. Erre gondoltam, amikor rám köszönt Marko, az utca túloldaláról. Először föl sem néztem, mert nem hittem, hogy valaki itt az én nevem kiáltaná. Aránytalanul megörültem, amikor észrevettem őt. Csodának ennyi is elég: hogy lám, már megismernek ebben a városban. Jaj, de hencegős és kínos megoldás ez, akár egy századfordulós novellában! Minő véletlenek meg a „lassan-lassan eligazodom” poétikussága... Fura, hogy az irodalom milyen egyszerű hazugságokra kényszerít, és egyáltalán nem unjuk ezeket, sőt jólesően nyeljük le. Dehogyan gondoltam én erre, amikor Marko rám köszönt. Hanem inkább csak arra, hogy hol a túróba kaphatnék Ariel mosóport, mivel a Kikiben nem volt. És a Centár Áruházban sem, ezért kerestem másikat. Kevés szomorúbb látvány van, mint egy zárás előtti, üres és hideg áruház. Majd legközelebb hozok Budimpestartárolt, így mondhattam magamban a nevet, ezt elég viccesnek találok, ahogyan itt hívják, tehát legközelebb onnan hozok Arielt, nem kell ennyit

keresgélni, ráadásul sokkal jobban megéri. Kihasználjuk a két város adta előnyöket. Pelinkovac, cigaretták és burek innen, míg mosópor, számítógép és kávé onnan, azaz tiszta haszon mindkét oldalon. Kezdetnek nem rossz, aztán majd fokozatosan bővíjük az üzletet. Export-import, a túlerős forintot és a gyenge dollárt mintha direkt nekünk találták volna ki. Benne ülünk a tubiban, miként a tőzsdén mondják. [„Egy közgazdász veszett el benned, apa, de jó mélyen!”] Nagyjából itt tarthattam, amikor rám köszönt Marko, aki először kínált meg kávéval, amikor ebbe a városba érkeztem. De nem Markonak hív-

ják, hanem Mirkonak, csupán azért akartam megváltoztatni a nevét, mert a nagyok is ilyen kifinomultan csinálják. Plusz szegény Mirko azóta is szégyenkezik, ha találkozunk, ugyanis azt kérdezte akkor, hogy kit várok, talán egy jó kis pipit? Nyilván a nyelv miatt vétette el, magyarul nem érezte a kérdésnek a stílusértékét, vagy éppen ellenkezőleg, nagyon is férfiasnak gondolta. A nagyon férfias kérdéseket nem bírom. Azután fülig vörösödött, amikor meglátta a jó kis pipit. A szempilla-bajnoknő és forradalmár, ahogy a hódolói becézik...

Folytatása a VI. oldalon

TOMPA GÁBOR

Tükör által

Voltatok, vagytok, és lesztek, gyermekeim, örök keresztetek, áldottak, megszületettek, napfényből kismimmizettek, viharos szerelmek stációján özönvizekből megfogantak, szabadság hamvas hírnökei: madaraknál is madarabbak, süllyedő létem éjszakáján örökös lángra nyíló ablak, tudom, hogy végleg megkötöztek, tizennégy sorsa a szonettet, óriás tudó a levegőt, tizennégy forduló ózonát, mit a világ belélegezhet, ínségben, törvénytelenységben, szeretkezések, vajudások, abortuszok őserdejében, vizitek arcom az időben, gyökereimtől húztok a mélybe, hűséges férges édenébe, lehulló mázak kotyvaszába, végtelen előszobákba, egyetlen szem erőterébe, szabadulás légsűrűjébe, hová boldogan adatott mennem, mert ti megváltottatok engem.

Utópia

A szobád közepén egy zöld sziget, álmodj rá csúszó-mászót kora reggel, értelmiségi kígyót, szemüveggel, pinty-hegedűt, mely lágyít kő-szívet,

zebraruhát levető lovakat, független elefántot, bölcs sereggel, (a szabad majmok klubját se feledd el!), virágzást, mit a tavasz odarak,

hol berregnek szerelmes bogarak, lüktet, pulzál az élet levegője... Sose forduljon kedved teletlőre,

emeld a Teremtőre poharad! Szava szemérmesen csak azt jelenti, hogy emberként is tanulhatsz szeretni.

- ◆ A nép fényes szolgái – elemzés
Csép Sándor két drámájáról;
II. old.
- ◆ **Bréda: Mars-Arész** esze avagy a harc arcai;
Eszteró István, Lászlóffy Csaba, Dimény Lóránt versei;
III. old.
- ◆ **Illyés István:** Több mint felolvasás – kevesebb mint színház
IV. old.
- ◆ In memoriam **Makkai Endre;**
Ferencz Zsuzsanna: Kik és Mik;
V. old.
- ◆ Az E-MIL közgyűlésének jegyzőkönyve;
VII. old.
- ◆ **Szabó Róbert Csaba** novellája: A hang;
László Noémi, Szőke Mária Magdolna versei;
VIII. old.
- ◆ **Pongrácz Mária** beszélget **Mandics Györggyel;**
Bogdán László versei;
IX. old.
- ◆ **Zsidó Ferenc** két novellája;
Király Zoltán versei
X. old.
- ◆ Ki a tettes? – Filmtettfeszt 2004
XI. old.

A nép fényes szolgái

Mathias Rex és Gabriel Princeps – a magyar történelem örökfényű csillagai – ihlették Csépe Sándort két színmű* megírására. Több mint fél évezred távlatából idézi meg a magyar királyokat, akik a nép szívében és fantáziájában élnek tovább. Az igazságos Mátyás királyról rendhagyó komédiát írt –, amelynek műfaját a szerző így határozza meg: *Commedia dell'arte négy tételben, avagy álreneszánsz bohózat a XX.–XXI. századból* – míg Bethlen Gáborról klasszikus történelmi drámát. A kettő együtt kiegészíti egymást, a folytatás nemes példáját erősíti meg a köztudatban. Nem csupán azért, mert Bethlen példaképének tekintette Mátyás királyt, hanem azért is, mert mindkét színműben nyilvánvaló a szerzői szándék: emberként bemutatni hőseit, érző, önmagukkal vívódó, a haza ügyét mindenek elé helyező igazi hazafiként.

Az első, kötetnyitő színmű, a *Mátyás, a vigasságos* könnyed, szórakoztató, szellemes komédia. A szerző játszik az ötlettel, azt kutatja, hogy a fiatal Matyit felkavaró szenvedély és az országot ügyként jelentkező utódlási gondok, tehát a köz és az egyén érdeke, miként fonódik egybe a megmaradás és túlélés hősi korszakában, s miként válik, ha nem is erényé, de üzenetközvetítő, nevetve elgondolkodtató történeté. A szerzőnek gazdag irodalom állt a rendelkezésére: krónikák (Galeotto Marzio, Bonfini vagy Heltai Gáspár feljegyzései), legendák, népmesék, irodalmi művek (Arany János, Móricz Zsigmond, Mikszáth Kálmán alkotásai, hogy csak néhányat soroljunk fel ezek közül). A tréfás történetek és a hőstetteket megörökítő írások közül a fiatal Mátyás király egyik szerelmi kalandjánál időzött el a szerző. Ebben találta meg azt a lehetőséget, hogy kedvére „bolondozzon”, kacérkodjon, incselkedjen, csipkelődjön, de főleg nevetessen. Ez a szellemes bolondozás megengedte neki, hogy az idő korlátait átlépje, szabadjára engedje írói képzeletét, versben, dalban, rövid eszmefuttatásokban csillogtassa meg írói tehetségét.

A színpadi művek alapfeltétele a jelenetekben való építkezés. Csépe Sándor jól ismeri a színpad követelményeit, így nincs ami gátat vessen fantáziájának. Elképzelet a játékteret, a szereplők „belépésének” hatásos, szellemes, légtört teremtő környezetét. Állandó mozgásban, szellemi és fizikai értelemben vett élénkségekben tartja őket. Amikor Fadrusz János kolozsvári Mátyás szobráról „leemel” a lovagló vitéz királyt, új kulisszák között folyhat a játék. A történelmi múlt határai kitágulnak, a történet síkjai átnyúlnak a jelenbe, kacérkodnak a jövővel. A négy tételre osztott színmű Prologussal (Prologo) kezdődik, mely megteremt a közvetlen kapcsolatot

a színészekkel együtt játszó-vigadó Nagyrédművel. A kurtizánok, szüzek, hadfiak és miniszterek vezetik be a nézőt a hangulatba. Bohókás dalaik összecsengenek és ez derűt kelt. A második tétel, az

Argomento szép Ilonka bejövetelel kezdődik, aki Matyi diákot (deákot) keresi. A miniszterek rájönnek a „mátyásokodásra” és a király elé vezetik a szép lányt. A szerző játszik a szavakkal: Ilonka, libuska... A szelistyei asszonyok „mustrájának” jelenetere emlékeztet, amikor a szép Vuca, de a még szebb, még nőiesebb Gergely Anna járult a király elé, akinek, Mikszáth szerint sikerült is elcsábítania a fiatal Mátyást. A drámaíró a találkozás pillanatát használja fel, hogy színházat játszasson a színházban. Az igazi király eljárt a király szerepét, míg Ilonkából apród lesz, Ilonkusz néven. Eredetibb, hatásosabb ez a megoldás, mint amikor Mujkó bolond játszotta a királyt és a király a bolondot. Egyébként a bolond is különös figura: józan, eszes, vidám-keserű, férfiaságát vesztett eunuch, aki csak a szemét legetteti a szép lányon. A szerelmi jelenetnek egy intermezzot szán a szerző, s itt engedi igazán megmutatkozni költői tehetségét. Az epilógus (Epilogo) Beatrix királyné királynővé válását, cselszövéseit és bukását mutatja be, majd a műfaj megkívánta hepiend zárja az

ötletekben sziporkázó bohózatot, melyben a vers, a zene, a táncos ritmus dominál. Természetes ironikus, sőt groteszk felhangjai is lehetnek a komédiának (rendezői és színészi hozzájárulással), de ezt csak sugallja a szerző. Amikor az epilógusban Mátyás visszaül a lovára, s az olvasó (néző) jól kineveti magát, úgy érezzük, hogy nem gördül le a függöny. A történetből ki-kijaj elképzelése szerint levonja a tanulságot, amelyet nevetve-szórakozva is megérez.

A kötetben szereplő második színmű klasszikus történelmi dráma. A *Mi, Bethlen Gábor* című, szándékosan fejedelmi többször használt cím azt példázta, hogy a boldogság a kiválasztottak számára közügy. A megmaradásért és túlélésért való harc egy „királyi” (fejedelmi) sors fontos szakaszának felidézésében nyer korokon áthangzó, általános érvényű visszhangokat. Bethlen Gábor alakja fényes, élő-érző honfi palástját ölti magára. Önmarcangoló becsületessége, vitézsége, józan ítélőképessége (bölcssége), hazáért, népéért való lángolása a példa erejével lép elő az évszázadok homályából. A lehetséges „szemernyi boldogság” nem adatik meg neki magánéletében. Báthory Anna fölött, akit megértéssel, sőt némi rokonszenvvel mutat be a drámaíró, a „boszorkányos” legendák felhője gomolyogva elszáll. Az őszintén szerető asszony, csak illúzió, a soha be nem teljesedő boldogság kísértetiesen visszatérő látomása. A történelmi dokumentumok birtokában a szerző a két ellenség között a hazáért küzdő, hős fejedelem életéből azokat az eseményeket hozza megvilágításba, amelyek Bethlen érényeit igazolják. Erdély fejedelmére büszke lehet minden magyar, nemcsak azért mert arra szentelte életét, hogy népét, magyarságát, nyelvét védje, hanem azért is, mert azonosulni tudott nemzetével. „Nekem nincsen cethalam, csak Ninivém! És most már bé kell jönnöm s fejmem tennem a koronát, melynek ágai befelé befelé szűnnek, mint dárdahégy, gyémántjai, mint parázsszemek homlokomban égetik. Másoknak az élet legnagyobb öröme a hatalom, nekem súlyos teher és fojtó aggodalom” – idézzük egyik vallomását. Tömör, magvas szöveg, íróilag csiszolt, feszes. Egyébként a drámai szöveg egésze művészen kimunkált, költői szépségekkel, eszmei mélységekkel tele. Felkavaró, felemelő, megtartó – igazi történelmi dráma.

A drámaíró Csépe Sándor pedig „erős vértetben” lép az olvasó elé.

PONGRÁCZ P. MÁRIA

*Csépe Sándor: Két dráma, Irodalmi Jelen Könyvek, 2004

BARABÁS ZOLTÁN

Nem kezdődik semmi

A reggel született eső ujjai

végig-vánszorognak a falragaszokon.

Nem végződik és nem kezdődik semmi.

Nem nő ép szárnya a szélnék

és hasztalan hajolnak ki a falon túra

számúzott papírvirágok.

Az ügyetlen, göcsörtös ujjak

lassan lefelé csúsznak,

egészen a reklámszavak térdéig

ahol a jöttment reggel

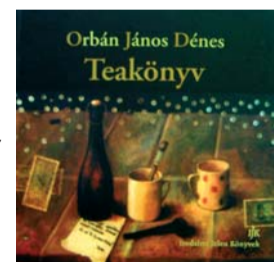
gombolt kabátban ázik.

Nem végződik és nem kezdődik semmi.

Irodalmi Jelen Könyvek Orbán János Dénes:

Teakönyv

A tiltakozók és pártolók közül ez utóbbiak „győztek”, és a harsány, kompromisszumokat nem igazán elfogadó, botrányt botrányra halmozó *poeta perpetuum mobile* igen hamar a kritika dédelgetett kedvencévé vált, és elborította az irodalmi díjak, ösztöndíjak özöne. OJD-t lehet szeretni vagy utálni, de megkerülni, figyelmen kívül hagyni lehetetlen. A József Attila-díjas szerző legújabb könyve 1992 és 2003 között született, kötetben meg nem jelent verseket, esszéket, paródiákat tartalmaz.

Jön!

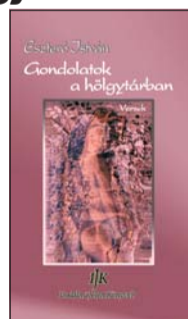
Eszteró István:

Gondolatok a hölgytárban

1941-ben született a Temes megyei Végváron.

Magartanárként „ingázott” Újtusnád, Resicabánya, Temesrékás, Nagybodófalva és Végvár között. Utolsó munkahelye a temesvári Bartók Béla Líceum. Verseivel a '70-es évektől van jelen a hazai lapokban, antológiákban.

Első verseskötete, *Úveges* címmel, 1983-ban jelent meg.

Szőcs Géza:

Az al-legóriás ember

„Néha ellátogatok szülővárosomba, a messzi Erdélybe. Ilyenkor/kardélre hányom apámat, öcsémet, nagybátyámat:/ aki éppen elérhető a családból.”

Anavi Ádám:

Válogatott versek

„Anavi senkit sem utánoz, de nagyon sokaktól tanult. Nem versenyzett, de a maga teremtette, szelíd pályán: győzött. Mintha gyermekektől ellesett fuffanggal, naivnak tűnő ámulattal, gyöngéden gonoszkodó szellemi túlszerkezettel, olykor meghatottságában rejtőzködő lírával. Faludy György és Fejtő Ferenc mellett az idén 95 éves Anavi Ádám is a magyar irodalom nagy öregjei közé tartozik.”

Dokkmunkás

FRANÇOIS BRÉDA

Mars-Arész esze avagy a harc arcai

A „rit-uális”, azaz a mind „rit-kásban” és „rit-kásban” megtörtéző húsevést az asztronómiai „rit-musok” szerint szakralizáló emberiség hiába tagadja meg a zoológia ama osztályát, amely természetszerűen őt illeti meg: a már Arisztotelész által **zoon politikon**nak (társas, közösségi állatnak) nevezett lény agresszivitása ha nem is a mindennapi kannibalizmusban és húsfogyasztásban, de a periódikusan kitörő háborúkban, forradalmakban és lázadásokban tör „lázasan” és búvópatakszerűen elő.

A Jó **Pater-Pásztor-és-Pap** – Juppiter – „fia”, azaz: létesített következménye **MARS-ARES**, a **Harc**, a **Háború** avagy a **Halál** istene.

Mars egyben **Mors** (Halál) is: a Háború nem egyéb, mint a Há-lál, az örök „Há-lás”, a végleges el-Al-vás Al-világba – a Hádésbe – átróptó, átvívó, „áthajtó” gyakorlása: a görög **Thanatos** (= a **Halál**) és a görög **Morphé** (= a **Hálás**, az Al-vás, az Al-om) „ikertestvérek”, a latin **Mor-s** (Halál) és a görög **Morphé** (Alom) pedig legalábbis ... „féltestvérek”.

Mars Iuppiter és Iuno – a Férfi és a Nő – fia: s a két nem kapcsolata egyfelől **Harcot**, **Háborúságot**, másfelől pedig **Halált** eredményez, mind újabb és újabb „halált”, azaz: „embert”, akinek mitológiai meghatározása – az istenekkel „a halhatatlanokkal” elentéiben – az, hogy: „halandó”.

Mars megszületésével tudatosan az emberiségben a halál ténye és valósága s eme különben elriasztó, általános jelenség elfogadása, fölállása is.

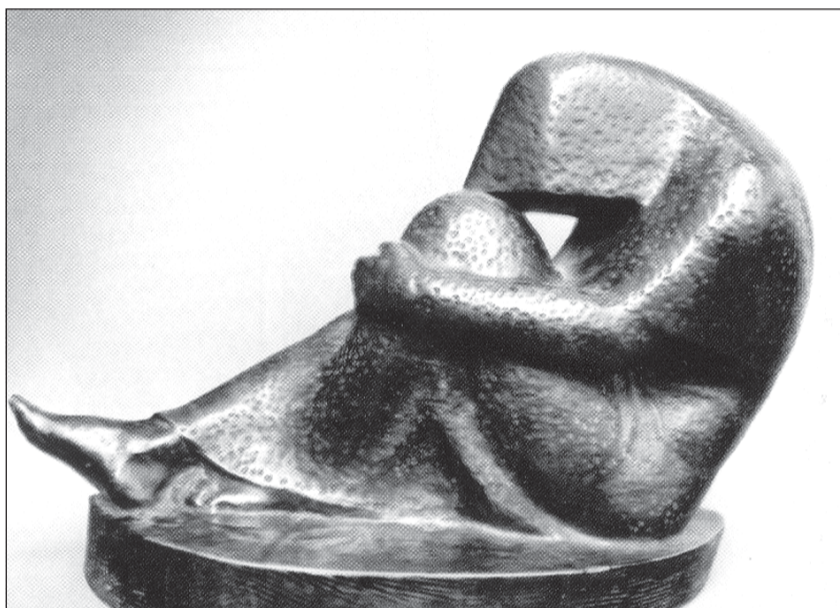
Megjelenik tehát az egzisztenciális meditáció, s az Ől már nemcsak az Őlélés tárgya és célja, hanem halált, hosszú távú meg-öletést, „halandóságot” osztó-szóró „húsdaráló” szervé is válik a „halandók” alig eszmélő, csavarosan zavaros, létezéselméleti „gondokkal” küszködő-harcoló „gondolataiban”.

Nyilvánvaló, hogy a **zoon politikon** – a közösségi állat, rövidebben: az ember – nem fogja úgy elfogadni a halál tényét, mintha ő egyszerű állat („lelketlen barom”) lenne, hisz az ember axiológiai kiválósága és tételes sajátossága éppen zoológiai renegátóságában áll: Ő, aki már nem eszik húst (csak ünnepen), Ő, aki már ruhát visel (nem-mint-az-állatok), Ő, aki párházasságban él (nem-mint-az-állatok), Ő, aki konszenzuális vagyis közmegegyezésen alapuló és múlt nyelvet talál ki (az állatok „nyelve” improvizatív, rögtönzéses és csupán ösztönkivetítő jellegű), Ő, az Al-lat-fölötti-Állat már nem úgy múlik ki az árnyékvilágból, mint az ostoba négy- vagy százlábúak, akik az ontológiai (létezéselméleti) „kámpecc” tényét észre sem veszik, s kik zoomorf (állatalakú) bárgyúságukban ezt

a metafizikai vég-csimborásszót láthatólag „meg se pirulázzák”, s önnön létezésük koordinátái között sem rettegnek a Végtől, nem ő, az ember, ő már komolyan veszi a halált, ő már tiszteli Azt, ő már fél Tőle!...

Ahogy az elmúlás jelensége tudatosan, fogalmivá válik az ember exponenciálisan mindinkább kifejlődő elméje számára, a Halál ténye rögvést megszemélyesül és, mint minden, ami az emberi fennállásnak még része, „isteni” álarcban lép föl a psziché állandóan változó forgószínpadjáról. Ahogy tudatosulnak a történelmi-társadalmi újítások és pszichikai forradalmak, átalakulások, mutációk, úgy jelennek meg egymás után a különböző, egymásból adódó, egymásból származó-következő „istenek” és „istennők”. A „mitológia” a „mutációk” szenté-avatásának a sorozata.

Ugyanakkor az egyéni halál eljövendő és kikerülhetetlen tényére való meditációhoz való fölfejlődés legelső, legkézenfekvőbb lépcsője nem egyéb, mint az állati csoport-agresszivitás megnyilvánulásaira való reflexzió.

Szomorúság

Az állatok prométheuszi levágásának közösségi formája (az „áldozat”), valamint az emberi csoportok más emberi csoportokat megsemmisítő, szakralizált „mészároskodása” (a „csata”) az emberi gondolkodás gyújtópontját ezennel a halál (s elsősorban ennek erőszakos formájának a) tényére irányítja rá.

Arész-Mars és Aphrodité-Venus „gyermekai”: **Deimosz**, a római **Pavor**, az elsáppadó **Rettegés** és **Phobosz**, a Félelem.

Mássalval a **Memento mori** (Emlékezzél a halálra!)-elv módszeres alkalmazása – az ontológiai elmélkedés – egzisztencialista szorongást, rettegést és szívszorító félelmet szül.

Újabb „istenek” jelennek meg, újabb pszichikai képződmények kerülnek tehát az önmagára mindinkább fölfigyelő psziché gnosszeológiai (ismeretelméleti) nagyítója, mikroszkópja alá: a helyel-közze föl-lepő aggodás, majd az állandosultabb, tartósabb, huzamosabban pulzáló Félelem.

Az állatvilágot mind erőteljesebben megtartó ember mitológiai gondolkodása számára természetesen ezek a lélektani állapotok nem az állati félelem emberi „áthangszerezései”, hanem ... „istenek”.

Hisz minden, ami az Emberi Nem – eme „Halhatatlan” lény, entitás – jelenségi és funkcionárius része, az a mitológiai psziché szemzőgéből **summa summarum**: „isteni” ...

DIMÉNY LÓRÁNT

Graffitikus kalligráfiák

(Schumann's Café München)
(„mintha sűrűből szálltam volna el opál terek alá, mintha –

mintha tudnád, hogy lehet, de sűrűre szorítani húsból a banánt nem mered”)

galambcsont urbánus líra, mit zöldes filcem keserve tompa pírra síra; nem is sejtem, szende hamburger magány, mi van a megállón túl, van-e ott est, új allegóra graffiti, metaflóra incest, tomboló minimál rímek, angyalok csapoltvilágosat kérnek.

mintha tovalibbent volna a hosszúcombú nyár kedvesem, mintha nem te úsznál – csak lettem vóna, csak lettem vóna hímzett mellű, nagybajuszú idomár, sírtam vóna, rítam vóna, puha arccal nádudvarú idomán.

dehát mintha jönne már, mintha befutna éppen, és lágy metrószaga átítatja rigójárta képem; csak néhányan várunk, néhány babonázott némbor neuperlach felé puha cocacóla vérrel, csettintve szemünkkel hajnali művifényben.

csak csendben danolj, alszik már a leányarc, párnádba nyomja pirjét, beissza nektárrókaizét.

modernül zajlik a folyó, jégbe fulladt performansz készül, steffen és arno bajor sorsa szélmalac harcra bősziul +

biz nem sokat adá nekilyek árva sorsuk galád vezére, programokat írnak ók, új ágyba új szeretőt új idők nevébe +

és átélnek nap-mint-nap poklokot és söröket, de kitarók mint népük legjav andalgó bús bajorlélek, gyarló +

idegen népekkel biz soha nem vegyül, nehéz sorsára inkább lakat mintsem béklyó kerül vagy hiányzék akár betevő falat, +

ők nem tágitanak, századoknak, mesés múltnak programokat ők irtanak, és ma, midőn zajlik a jeges izár, +

benne áll már arno, lábán örvényt teker az ár, tajtékot vet a haragos folyam, steffen karján kislány, olyan +

akár egy szösszenet; így közelít a vízbe, már-már gyökeret nyit hazájának hú talpa a homokba, taplós karján vérmes szemű szomor ba +

ba nem báj mosolya; közben arno már feni vesszejét morogva, megette büszke bajor századok, elnyomás, rettegés tökös torlasza +

leányferesztés lesz ma, hé de büszkék ám, ők lesznek a bajorok, nyomd, üsd és vágd +

szétrántják a ruháit, öklüket nyomják le a torkán, arno és steffen, úgy zúgnak a folyóval akár a forró eszkimó orkán.

ESZTERÓ ISTVÁN

Félmosoly

A félmosolyban tartózkodó játék, mint hajnali kék, magában sem biztos: kibontakozzék, vagy maradjon titkos, tengersizem mélyén rejtőző ajándék,

amelyet fúrge, fondorlatos örvény cifrázna máris örökös magányba, derűje holt kincs szépségétől fázna mohó növényzet vízbe oldott zöldjén.

Ilyenkor merjél szellőnél is szebben virágzó ágat arcod fölé vonni, talán szavadra kezd el illatozni,

mielőtt szirma a semmibe rebben, s találgatod befelé mosolyogva a másik felét a félmosolyodra.

Fák közül

A fák közül, ha zöld bomol élém a színözön kavargó tengerén, csak úgy kinyílsz, hajolsz, leányalak, miként magamban megszólítalak.

Kifestem vágyak színét, mint oson fékezve minden moccanásodon, amíg csupasz nyakszirteden barack pszihéje saját magába harap.

Ha nőstény pók a hímet falja fel, a lány igaz, a vágy a balga per? Ki tudja, fák közül, ha köd omol,

s ezernyi hím egy csábot ostromol, a szerelem hálóján rezdülő közül melyik vágy, melyik a szülő?

Hol káka nő

Keresd magad a part máglyavizében, hol káka hengeres bugája barnít, s a nap fekete lyukja fenn az égen egy villanatra elnyeli a talmít.

Idők utáni kőzetekből vissza csapzottan érsz, pisla szemet meresztve, a comb s a lomb a fényugárt, hogy' issza lenyomatokként futó erezetbe.

És mégse rettegsz belépni az őszbe, csak ostoba félelmeken lesz úrrá, egy végzetet csak ezer véges győz le:

kibomló bugájából szősz a fénybe, szintivornya fölé szabadult hurrá, mint lélegzet égre mintázott érce.

LÁSZLÓFFY CSABA

Széchenyi Döblingben

Leh mezején megláttam valakit – elődöm volnál, ős nomád?

Kedvedre röpíthetted nyilaid, s nyargalhattál volna tovább.

De nem érted be ennyivel. Eszembe jutottál ma, bőszi Lehel.

Én fegyelmezett! Én voltam a sors kegyeltje, s engem nevez a világ örültnek?! – Minden oly fonák, ha a dolgok lényegéig hatolsz.

(Az Isten hidege kiver, ha rád gondolkol, hős Lehel.

Én csak a ravasszal játszadozom, mi lesz, hogyha elsül a pisztolyom?)

2003. július 18.

Több mint felolvasás – kevesebb mint színház

A felolvasószínház marginális műfaj. Bár ez lassan akár a színházról is elmondható. Richard Schechner, a „*Színház a huszonegyedik században*” című írásában már némi nosztalgiával beszél a szoros értelemben vett színházról, „narratív szerkezetek élő előadásban, közönség előtt történő megszólaltatásáról”. Szerinte ez a színház típus a XXI. század vonósnyegyesévé válik. A tévé nyilvánvaló azonnalisága, a performansz intimizálása és egységessége megfosztja a színházat ilyen funkcióitól. A mozi betölti a nagyszabású narratív szórakoztatás szerepét, a popzene uralja a beszélt művészetet. Ilyen összefüggésben a színházat kiszorították „régie felségterületeiről”.

De vissza a felolvasószínházhoz. Általában kortárs dramatikusszövegek köré szerveződik az esemény, mely szövegeket még dolgozták fel előadás keretén belül. A felolvasószínház többnyire egy rendező munkájához kötődik. Tehát konceptuálisan összeolvasva a színészek játékaival, a térrel és egy lehetséges előadás elemeivel: akár díszlet, jelmez, zene és egyéb elem is megjelenhet jelzesszerűen vagy kidolgozva. A rendező természetesen a szövegen is változtathat, hagyományos értelemben vett dramaturgiai munkát végezhet, a húzásokkal és átcsoportosításokkal színpadi helyzeteket hangsúlyozhat, illetve a saját olvasatát erősítheti, mely már a felolvasásában is artikulálódhat. Ezzel egyidejűleg azonban a szöveg jóval nagyobb szerepet kap, mint egy kész előadásban, a szöveg a főszereplő, míg a mozgás és egy lehetséges előadás elemei inkább jelzesszerűek. Ez lehetőséget ad a dramatikusszövegnek arra, hogy színházi környezetben próbálja ki magát, mintegy tesztelődjön. Nem utolsó sorban lehetőség arra, hogy eljusson a nézőkhöz. Ugyanis egyre nyilvánvalóbb, hogy sem az olvasás, sem a dráma nem tekinthető befogadó barátának (user friend). A felolvasószínház ezért is általában egy színházi fesztivál keretében kerül megrendezésre, ahol a nézők már általában célorientáltak és nyitottabbak egy ilyen jellegű eseményre.

Erdélyben természetesen nincs különösebb hagyománya a felolvasószínháznak ezért is tartottam célszerűnek a hosszabb bevezetőt.

Richard Schechner

pont, ahol láthatatlanná válik a mindenkori kortárs magyar dráma. Színházakban nemigen kap nagyszínpadot, nyomtatott, kiadott szövegváltozata nem indukál kritikai reflexiókat, gyakorlatilag nem vesz részt, nem kerül be az irodalom/színház-értés hagyományába. A kortárs magyar dráma nem rendelkezik olvasói tömegbázissal, mivel nélküle nem teljes a magyar befogadói gondolatrendszer, így mesterséges táplálással és megtámogatott kiadói tevékenységgel szemünk láttára jön létre az a jelentős drámakör, amellyel mind az olvasók, mind a színházak nehezen bírkóznak meg. Ez a nehézség nem a méretekből fakad: az éves magyar drámakötet-mennyiség, még mindig megszámlálható egy kézen. Inkább abból, hogy a drámával valamennyire is foglalkozó írásos reflexiót nyújtó színikritika múlt századi dramatikusszövegek mellett tart ki, s annak okát kutatja, miként irányítható vissza évezredek teatrális értékeihez a jelen írásgyakorlata. A konfliktus, a jellemek, a történetmesélés, a szociokulturális referenciák meglete szerint értékeli a dramatikusszövegeket. A kortárs színházkritika merev normafenntartása eredményeképpen a drámaolvasási módszer természetesen, szerves alakulása lassult le, s az a bizarr (poétikaelméletben azért ritka) helyzet állt elő, hogy a kortárs dráma legizgalmasabb vonulata, a szituációt, a szereplőt, az identitást, a változást, sőt még a dialógust is megszüntető vagy mássá alakító szöveg elemző olvasás nélkül maradt. A távolság nem a kritikai reakció szokásos megkésetttségét mutatja, hanem – az európai drámaolvasási trendekkel összehasonlítva – a hosszú évtizedek óta tartó nem értést. Valahol Csehovnál, Ibsennél járhatunk ma figyelmen kívül hagyva Beckett, Koltes, Churchill, Kane drámavilágát. A drámaelemzés normái sokkal lassabban változnak, mint a többi írott műfajé. A Lukács-Szondi-Scherer-Pfister-Bécsy tengely a zárt drámaforma elemzését végezte el a dialógus formáját használó interperszonális, megváltozó szituációba tömörülő, esetleg konfliktust, de mindenképp cselekményt felmutató szövegeknél. A kései Beckettől kezdve a kortárs drámairodalom jelentős része azonban nem elemezhető ezekkel a normákkal. A kortárs magyar dráma éppen e normarend híján nem kerül be még a szakolvasó szokásrendbe sem, s hiába jelenik meg a különböző szerzők számos darabja; amíg nincs meg hozzájuk olvasási kulcs, nem illeszkedhetnek a kortárs magyar irodalom, színház egészébe.

Május 10-én a kolozsvári Diesel klubban, Filó Vera *Rob és Tot pont még nevet egyet című dramatikusszövege került felolvasásra Ilyés István, Szilágyi Palkó Csaba, Domokos Erika, Török Tihámér, Tímár László olvasatában. A továbbiakban erről a felolvasóestről szeretnék bővebben írni. Lévn ezt az előadást belülről rendezőként és előadóként is volt szerencsém megélni. Amennyiben lehetőség nyílik rá, a fel-*

Filó Vera (balról) átveszi a Szép Ernő-díjat

vasószínház projekt befejeztével egy összefoglaló elemzés keretén belül, a projekt egészéről írnék.

Filó Vera szövegeire adekvát a dramatikusszöveg megjelölés, ugyanis szövegei nehezen egyeztethetőek össze a dráma műfaji meghatározottságaival. A kortárs magyar drámák közül talán az ő szövegeire jellemző a leginkább a műfaj következetes dekonstrukciója: az esetlegességek, a mellérendeléses szerkezet, az idő és térsíkok gyors változtatása, töredékessége, többértelműsége. Filó Vera kanavászokat ír. Eddig megjelent szövegei (*Tulipándoktor, Kereső, Rob és Tot pont még nevet egyet, Szobalányok Londonban*) ritkán kerülnek profi színpadra, valószínűleg ritka az a színház, mely teret adhatna az itthoni közegben a kísérletnek. Filó szövegei foszlányok valahol a cybertérben, folyamatos önreferenciális szintkeverésekkel az írás, a létezés és a játék kategóriái között. Filó drámaértőként igen tágra nyitja az olvasás és a színrevitel üres helyeit. A *Rob és Tot pont még nevet egyet* játék az írásképpel, a látványképpel, a filmképpel, miközben két (a Nappali Házból és a Magyar Narancsból ismert) kultikus képregényfiguráját pinteri drámahelyzetből indítva a Mátix-séma szintjei között bolyongatja. Filó Vera *Robja és Totja* a színésznek jelentheti a legnagyobb kihívást. Mélység nélküli alakok ők valamiféle cybertérbe vetve, mintha egy video/számítógépes játék logikája, retorikája szerveződne a képekben, képsorokban.

Filó Vera az a szerző, akinek a szövegeihez színházaink képtelenek hozzáigazítani saját hatályos stílusukat. Darabjaihoz másfajta előadások kíváncskodnak, de úgy tűnik, egyelőre senki sem sejtí, milyenek. Még értelmezői sem igazán tudják értelmezni őt. A többség többretegű intellektuális utalásrendszerrel, bonyolult idézetdzsungellal emleget. Filó egybezufojja korunk rekvizitumait: szövegeket, tárgyakat, embereket, aztán összerázza őket, mint egy kaleidoszkóp színes üvegforgácsait.

A választásunk azért is esett Filó Vera szövegére, mert igen tágra nyitja az olvasás és a színrevitel üres helyeit, vagyis még az olvasószínház keretén belül is nagy szabadság és sok kiütendő hely marad az alkotók számára. Olyan üres helyek a szövegben, ahova beírhatjuk magunkat a produktív recepció gyakorlatával. Az előadás koncepciójának szerint a szöveg, a színház, a számítógépes design, és a számítógépes zene viszonyaiból szerveződik. A projekt az élő és a mediatizált színház, a színész/néző és a technikai médiumok viszonyát vizsgálja. Hogyan viszonyul a színházi jelentésképződés, az értelemadás és értelemkövetés a főként a média hatása alatt álló domináns befogadói modellekhez. Bizonyos kultúrtörténeti változások a színház lényegét érintik: a színész testiségét, illetve a befogadói észlelés struktúráját. Színházi szempontból talán a legrelevánsabb kérdés az, hogy miként viszonyul a színházi előadás abszolút jelenidejűsége a kommunikáció, az érzékelés megváltozott feltételeihez mediatizáltságához, közvetítettségéhez.

A projekt koncepciója szerint a színházi reprezentáció, a színházi folyamat vizuális és akusztikai feltételeinek analizálására helyezük a hangsúlyt. Az előadás ezzel szétfeszíti a szöveg- vagy cselekményközpontú színház, azaz egy ok-okozati narráció, vagy egy ugyanilyen diskurzus

Garaczi László

kereteit. Az egyes jelrendszerek és azok összjátéka dezartikulálódik, egymással párhuzamosan alakulnak ki, összeadódnak, illetve egymásra montírozódnak. Új idők, terek, alakok keletkeznek, amelyek a decenterált szubjektum modelljére utalnak. Az előadás szerkezetében a színész és az előadás többi eleme, (médiama) közötti viszony intermedialis és nem hierarchikus viszonyok sorozata. Lehmann ezt scenografikus színház típusnak nevezi, melyben a színházi eszközök nem egy középpontot alkotó előzetes jelentés köré rendeződnek. A projektben használt dráma szövegét a kortárs színház technikai lehetőségeiből adódó jelenségek drámatechnikai változásai határozzák meg. Az a mód, ahogyan a videó- és fényeffektek, a térérzékelhető hangtechnika, vagyis a vizualitás és az élmény egésze megváltoztatja a szöveg struktúráját és arányait. Az élő és a mediatizált színház keveredése, a jelenlét és az élettelen kapcsolat lehetőséget ad az előadás önreflexív dimenzióinak kiépítésére.

A projekt kitűnő lehetőséget ad a színházi intermedialitás vizsgálatára. Az új technikák és effektek előadásba áramlása következtében a kortárs színpadi gyakorlat könnyedén kölcsönöz és vált médiumokat, a határokat reflektálva, kijátszva olvasztja össze. A tervezett előadás a különböző anyagosságú jelrendszerek (szöveg, színész, mozgókép, zene) kreatív egymásbajátszása, konceptuális és kompozicionális egymásravitalkoztatása révén szerveződik.

ILLYÉS ISTVÁN

Darvasi László

Így még dicséretesebb, hogy a *Teatrul Imposibil* (Kolozsvár) 2003-ban román nyelven indított felolvasó színházi sorozatot kortárs európai drámákból. 2004-ben pedig kortárs magyar drámák köré szerveződő felolvasó esteket rendezett. A szervezők sajtónyilatkozata szerint: „*A Teatrul Imposibil 7 dráma Tszervő 7 virtuális előadás* címmel felolvasóesteket szervez 2004. március 29. és május 17. között, a kortárs magyar drámaírás népszerűsítése érdekében.” Kezdeményezésük célja felkelteni a magyar közönség érdeklődését a *Teatrul Imposibil* által képviselt alternatív színjátszás iránt. A program keretén belül, romániai viszonylatban első ízben ismerkedhetnek meg az érdeklődők meghatározó kortárs magyar drámaírók műveivel. A program három szakaszból áll. Egy: a célközönség bevonásával szavazás útján válik el, hogy a harmadik szakaszban melyik felolvasó projekt kap lehetőséget egy konkrét előadás elkészítésére. A szavazás mottója: „*Te döntöd el, hogy mit akarsz látni!*”. Kettő: az utolsó felolvasást követően (2004 júniusának eleje) a három legreprezentatívabbnak ítélt darabból egy kötetet állítanak össze (szintén a nézők szavazatai alapján). A könyvbemutatóra a Diesel Clubban megrendezendő sajtótájékoztatót kerül sor, a nyertes darab premierjét megelőzően. Három: a közönség által kiválasztott darab megrendezésre kerül, mint hivatalos ősbemutató.

A felolvasó színházi projektben rendezők, színészek, dramaturgok, zenészek és képzőművészek vesznek részt. A kortárs magyar drámát pedig Kárpáti Péter, Darvasi László, Garaczi László, Hamvai Kornél, Bodó Viktor, Egressy Zoltán és Filó Vera szövegei képviselik. A nézők is aktívan részt vesznek, ugyanis szavazatukkal hozzájárulnak egy előadás és egy kötet létrejöttéhez. A rendezvény nagyszerű alkalom a kortárs magyar dráma népszerűsítésére. A kortárs dráma mind irodalmi, mind színházi szempontból kisebbségi műfaj. Ez nehezen változhat, ha az erdélyi színházak következetesen, minden évadban csak néhány klasszikus, unalomig interpretált dráma köré szervezik évadjukat.

Az utóbbi években megjelent drámakötetektől alig készültek recenziók, mellékletekben megjelent szólódramákról még kevésbé. Míg a líra vagy az epika területén elképzelhetetlen lenne, hogy egy könyvheti sikeres mű ne váljon már a megjelenés pillanatában elemzés tárgyává, addig a legismertebb, legsikeresebb, legtöbbet kiadott drámáiról kortársak releváns értekezések, reflexiók nélkül dolgoznak tovább. S ez az a

Az alacsony szintre szorított élet állandó kínban tud arról, hogy másképp is élhetnénk! A jobbá, igazabba válás vágyában töprengő ember egyre közelebb kerül az élet lényegéhez, sokat tud az Élet igazi értékéről! – írta az 1994-ben megjelent Morzsák című kötetének előszavában Makkai Endre. A kötetbe foglalt írások főszereplői, iparvidékre telepített székelyek, szilágyságiak, különböző utakról, vidékekről összeszóródott emberek az író sorstársai, akiknek újra és újra útlatut kötött a lábára a XX. század.

Makkai Endre 90 esztendővel ezelőtt, 1914. május 31-én született a ma Szlovákiához tartozó Vashegyen. Költözéssel, meneküléssel teli gyermekkorában egészen közelről ismeri meg a zsilvölgyi bányászok életét. Édesapja a híres lupényi bányászsztrájk egyik főszervezője és egyben áldozata is. Édesanyjuk szerető gondoskodását később több alkotásban is megköszönik gyermekei. Makkai Endre versben, a Budapestre telepedett képzőművész nővére, Medve M. Piroska pedig grafikákban idézi fel édesanyjuk emlékét. Az igazán meghatározó élményt azonban Makkai Endre számára a nagyenyedi, majd a zilahi Wesselényi kollégium jelentette. Itt ismerkedett meg Nagy Ödönnel, akivel később közös gyűjtőmunka eredményeként Kolozsváron kiadják az „Adatok a téli néphagyományaink ismeretéhez” című kötetet, amely 59 falu téli szokásait, köszöntőit, játékeit mutatja be 12 erdélyi megyéből. Nagy Ödönhöz mindvégig szoros barátság fűzi: A kollégiumban

In memoriam MAKKAI ENDRE

Erdélyi életnyomok

tudtuk meg, hogy ugyanazon a napon születünk Ödönnel. Azóta elválaszthatatlan, jó barátok letünk. E barátság a néprajzi gyűjtések során tovább erősödik, a Kolozsváron eltöltött egyetemi évek alatt. Makkai Endre jogot tanul, majd a Református Teológia hallgatója. 1941-ben segédlelkésznek kerül Désre, ahol három évig szerkeszti a *Szolnok-Doboka* című hetilapot. Közben megnősül. Felesége, Varga Emma tanítónő és három gyer-

meük szeretetet, támaszt, meleg családi fészket jelent számára. Szüksége is van erre, hiszen a második világháború újra útra teszi az immár népes kis családot. Előbb Nyárádszeredán, majd Petrosényban szolgál református lelkészként. Életének e szakaszából ihletődtek a *Morzsák* című kötetébe foglalt írások azokról a gyökértelenített bányászcsaládokról, akik számára 30 évig jelentett lelki támaszt Makkai Endre töretlen hite.

Nyugdíjba vonulása és Dévára költözése nem jelentette a világtól való elzárkózást. Következetes munkával dolgozta fel a dévai csángó telepések emlékeit a *Vallásosság és népi kultúra a határainkon túl* című, Budapesten 1990-ben megjelent kötet számára. Közben a Déván hetilapként megjelenő Hunyad Megyei Hírlap hasábjain társadalmrajzi, illetve helytörténeti írásokkal jelentkezik. Élete utolsó éveit könyvekkel és emlékekkel telezsúfolt tömbházlakásban töltötte. A világban szétszóródott unokái segítségével 1998-ban, utolsó életévében adja ki összegyűjtött verseit *Erdélyi életnyomok* címmel. Ez amolyan végrendelet-kötet. Hagyaték az utókor számára, kórképe egy háborúkkal teli századnak, amelyben értékes, érző emberek éltek.

GÁSPÁR BARRA RÉKA

Makkai Endre

Algyógyon

Kivel osszam meg a boldog örömet,
Uram Isten, mással, mint Veled?
Ki érti meg, hogy nekem öröm a harmat
S a levegő fűszerillata
S a mókus, ahogy pontozott nyílként
Az egyik fáról a másikra szökell?
Fáradt, tágult szívem újjáéled
A széphajlatú dombok útjain,
A vidám allegro ritmus
Nem jajkiáltás, hanem ének!

Most e gyönyörű őszi reggelen,
Mikor beléd tágul s Rád utal a csend
S a színek békés pompájában
Téged idéz a szépvízű patak,
Járom kanyargó utaidat, Uram!
Itt, ott feketerígó száll fel,
Gödörök, sziklák állják utamat,
S minden, mint fenséges interpunkció
Csak elrendezi, megérteti szavad.

Ne haragudj, hogy ebben a gyógyító szépségben
Ajkamra veszem dicséreted,
Ha nem tenném, elvinném, ami a Tiéd!
Felhóvel takarnám, hogy ne lássam utad,
S megüskösödne minden kis virág...
És szomorúak lennénk mindketten, Uram!

SZABÓ PÉTER

/mintha/

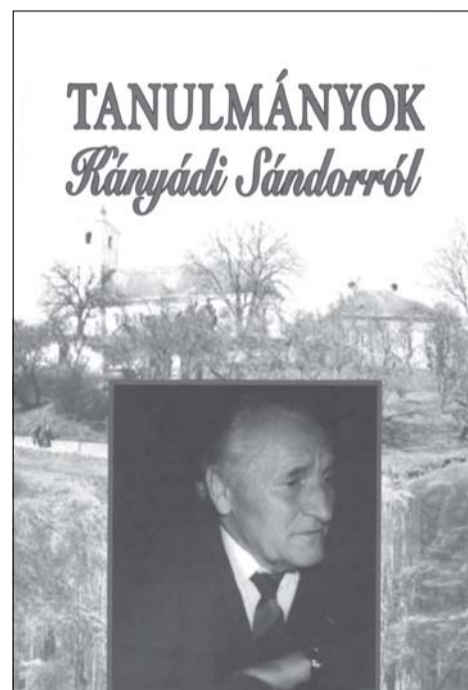
mintha fekete lemezen fényes barázda csillogna
mintha hólepte szénszínű gőzös füstje gomolyogna
mintha rezgő ágon rebbenő madárka szállna tova
mintha csak a tegnapi ma volna és a holnap megfagyna
mintha rettentő nagy ágon madárka állna
mintha hótörleszba fagyva mozdony dohogna
mintha őselemezben barázdált tű átvágna
mintha minden mindig csak újra és újra...
mintha amott egy nagy felhő kerekednék...
mintha újra Arad felől jönnék...

Tanulmányok Kányádi Sándorról

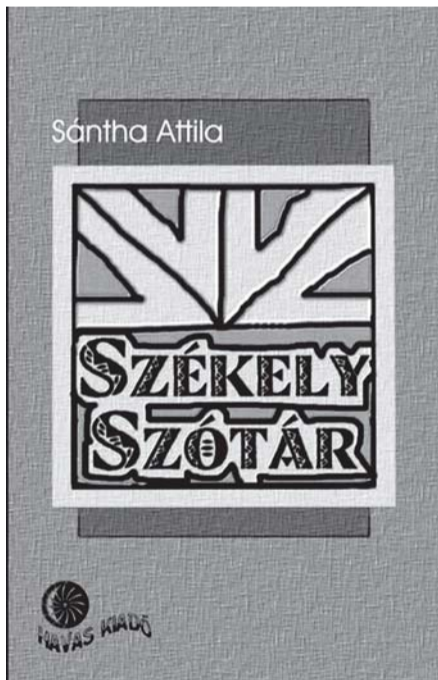
A kortárs magyar irodalom egyik legnépszerűbb költőjének 75. születésnapja alkalmával adott ki gazdag tanulmánykötetet a Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója.

A kötetet szerkesztője, Márkus Béla ajánló sorából idézünk: „Az élmények, eszmék, elvek, normák sokféle hangon szólnak meg, a dalszerű könnyedségtől a köznapi beszéd természetességéig, a szelíd pátosztól a csípősen szellemes irónián-önirónián át a tragikus emelkedettségig. Itt azonban mintha még a lét metafizikai értelmezése, a létezés titkainak faggatása sem maradna meg egyéni, személyes érdekűnek. A leg-súlyosabb kérdések mögött is ott komorodik egy közösség, a romániai magyar nemzeti kisebbség megmaradásának aggodalma. A tanulmányok alapján nemcsak az rajzolódik ki, hogy a mai magyar irodalom talán legnépszerűbb, legolvasottabb költőjének pályáján miként kapcsolódott össze személyesség és egyetemesség, hanem az is, hogy a kor, a XX. század második fele és a XXI. század eleje mennyire segítette avagy akadályozta e szintézis megteremtésében. A Kányádi Sándorról szerzett írások kortörténelmi tanulmányok is.”

A tanulmányírók közül csak néhány nevet említünk meg: Gálfalvi Zsolt, Láng Gusztáv, Székely János, Kántor Lajos, Sütő András, Pomogáts Béla, Balogh Edgár. A sort folytathatnánk. Az író kortársai lépésről lépésre nyomon követték Kányádi költészetét, az első, 1955-ben megjelent kötetétől, a 2003-ban kiadott *Felemás őszi versekig*. A tanulmányok lelőhelyeire is érdemes figyelni, mert azt bizonyítja, hogy aligha volt olyan rangos hazai vagy magyarországi irodalmi folyóirat, mely ne adott volna teret a költő alkotásairól szóló művészeszempontú írásoknak.

Megjelent a Székely szótár

Több mint másfél évszázad telt el Kriza János táj-szótárának megjelenése óta, és azóta sem született egy újabb összefoglaló munka, mely a székelység egyik legnagyobb kincsét, a nyelvet térképezné fel. A költőként is jól ismert szerző, Sántha Attila ezt a mulasztást próbálta pótolni a Székely Szótár szerkesztésével. Munkája egyaránt alapos filológiai és irodalmi teljesítmény: úgy rögzíti a székelység mai, az egyediségét érdekes módon megtartó nyelv-állapotát, hogy találó irodalmi (és nemcsak) példamondatokat keres a szavakhoz, melyek fényében azok felragyognak. A szótár egyaránt feltérképezi a székelyföldi, a szászföldi és a bukovinai székelyek szóincsét.

A könyv megrendelhető az ijk@nyugatijelen.com levélcímen vagy a (00-40)257-280-751-es telefonszámon.

FERENCZ ZSUZSANNA

Kik és Mik

15.

A hosszas hidegháború, no meg aztán a hosszas Ceaușescu-rendszer során Kik mindig megörvendezett, amikor kémekről hallott, vagy olvasott. Mondhatni, nem is volt boldog azokban a napokban, amikor egyetlen kémét sem lepleztek le, sehol világszerte. Azt gondolta, szörnyű felületesen dolgoznak, vagyis nemigen veszik észre a kémeket, vagyis rossz az ellenkémkedés.

Persze, minden kém elfogatásakor észébe jutott az a bizonyos szólás:
– Ismered a kémét?
– Milyen kémét?
– Hát a s...gecskémét.

A kilencvenes évek aztán rettenetesen megtizedelték a kémeket. Megszáradolták. Kik nagyon szenvedett. Hanem az internetől visszakapta az igaz örömet: egyszer valakitől megtudta, hogy valószínűleg saját számítógépe is tele van kémekkel. Amelyeket valakik küldözgetnek neki, mert meg akarnak tudni valamiket róla. Vagy a szokásairól. Vagy arról, hogy épp mit ír. Vagy mást.

Ebből kifolyólag Kik már nem is örvendett olyan nagyon a kémeknek. Sőt telepített egy ellenkém-programot. Amikor a program működött, a képernyőn szívdertítő felírás jelent meg: Kémrobotok keresése...

S egyszer csak dalra fakadt a program. Azt énekelte, drámai kodályi stílusban:

„Ismered a kémét?
Milyen kémét?
Hát a fájlocskámát.”

16.

Nagyon sok bizalmas órát töltött a macskájával. Végül odajutott, hogy megismerte és megszerette a macskai pszichét. Vagy pontosabban a saját cicája lelkét.

Hanem egy ilyen összehorolós-dorombolós együttlét során beledöbbsent:
– Vajon megenne-e, ha egér lennék?

Úgy megharagudott, hogy lesöpörte magáról a macskát. Amely (aki?) büntudatosan bámult rá, hiszen a cicák mindent megértenek.

Kik rossz kedvén az sem javított, hogy valamivel később – dialektikus gondolkodásának megfelelően – feltette magának is a kérdést:

– És vajon én megenném-e, ha ő egér, én pedig macska lennék?

A kérdésre persze maga sem tudott felelni. Am a kiki-macskai kapcsolat pillanatnyilag megjegesedett.

17.

Amikor Papagáj nevű papagája egyre előkelőbb stílust vett fel, és egyre szebb szavakat használt, Kik azt mondta neki:

– Te olyan vagy már, mint egy gróf. Írd ezentúl ly-nal a neved.

Hanem a Magyar Tudományos Akadémia, szokása szerint, nem egyezett bele. Emiatt Papagáj megsértődött, és csúnya szavakat kezdett használni, főleg pedig folyvást az MTA-t szidta. Közben csórából kiesett a sajt, róka koma pedig felkapta, és elinált vele.

– Nicsak, a való élet fuzionált az állatmesével – állapította meg Kik.
– De az egészben mit keres az MTA?

18.

A mezei kiversenyen Kik csak a huszadik helyezést érte el. Azóta magánkívül van: a többi tizenkilenc helyre Mik futott be.

Az E-MIL közgyűlésének jegyzőkönyve

(Készült az Erdélyi Magyar Írók Ligájának 2004. április 17-én, a Malom utca 16. szám alatt megrendezett tisztújító közgyűlésén.)

Jelen van 34 tag.

A közgyűlést vezeti Fodor Sándor elnök és Sántha Attila ügyvezető.

A jegyzőkönyvet írja Péter Zsuzsa.

Fodor Sándor a közgyűlést 11.30 perckor megnyitja.

1. napirendi pont: a leköszönő Választmány beszámolója (Fodor Sándor, György Attila, Kinde Annamária, Király László, Orbán János Dénes).

2. napirendi pont: a leköszönő ügyvezető beszámolója (Sántha Attila)

3. napirendi pont: a cenzor beszámolója (László Edit)

4. napirendi pont: a leköszönő Szakmai Becsületbíróság beszámolója (Gittai István, Kötő József, Márkus-Barbarossa János)

5. napirendi pont: az irodalom finanszírozása

o ösztöndíjak, pályázatok

o kuratóriumok

o díjak

o írószervezetek finanszírozása

o irodalmi alap (fondul literar)

6. napirendi pont: szervezeti kérdések

7. napirendi pont: tisztújítás.

1. napirendi pont: a Választmány beszámolója

Fodor Sándor elnök megköszöni az iránta tanúsított bizalmat, és sikeresnek értékeli az E-MIL fennállásának két évét. Előrehaladott korára való tekintettel, nem vállalja tovább az elnökséget, viszont hangsúlyozni szeretné, hogy lemondása mögött semmilyen hátsó szándék vagy gondolat nincsen, továbbra is segíti az E-MIL munkáját. Felhívja a figyelmet viszont arra, hogy továbbra sem szabad megfélekedni a Romániai Írók Szövetségéről, amely nagyon tisztességesen jár el a magyar írókkal, és arra biztatja az E-MIL tagjait, lépjenek be a fent említett szövetségbe is.

Orbán János Dénes választmányi tag: az E-MIL csapatmunkával érte el az eredményeit, és reméli, hogy a következőkben is így lesz. Nagy eredménynek tartja, hogy az E-MIL felvételt nyert az Európai Írószövetségek Kongresszusába, véleménye szerint megvannak az alapok, amelyekre a továbbiakban építeni lehet. Az E-MIL-nek hangsúlyozottabban kell a pénzszerzésre koncentrálnia, hisz pénz nélkül a jószándék kevés. Sajnálatosnak tartja, hogy a József Attila- és a Kossuth-díjjal kapcsolatban az E-MIL-nek még nincs jelölési joga.

György Attila választmányi tag szerint a szakmai érdekvédelem terén sikerült éppen a legkevesebbet elérnünk. Az viszont büszkeséggel tölti el, hogy az eltelt évek alatt az E-MIL megmaradt egy szoros baráti társaságnak, és hogy nőtt a tagok létszáma.

Kinde Annamária választmányi tag: megállapítható, hogy az elnyert pályázatokon és a támogató tagok adományain kívül nem érkezett be külső pénz a Ligához. A Választmány munkája jól ment, különösen fontos, hogy az E-MIL díjakat tudott alapítani. Véleménye szerint a tagok növekvő száma azt jelenti, hogy bizalommal fordulnak az Erdélyi Magyar Írók Ligájához. Fontosnak tartja a továbbiakban egy E-MIL-könyvtár beindítását.

Király László választmányi tag az E-MIL értelmét a tagok összetartozásában fogalmazza meg. Az E-MIL munkájában fontos, hogy közös célok legyenek, hogy egymás munkáját segítsék a tagok, és hogy a ligának ne legyen politikai irányultsága, a munkájának politikai vonzata.

2. napirendi pont: az Ügyvezető beszámolója:

Sántha Attila beszámol a 2003-as év eseményeiről: – 2002. december 31-hez képest mára a tagságunk 95-ről 132-re nőtt;

– a Költészet Napi felolvasásokkal sikerült olyan helyekre is eljutni a tagoknak, ahol emberemlékezet óta nem járt magyar író. Habár sosem hangsúlyozzuk, de ez a munka egyben nemzetszolgálat is; – figyeltünk az utánpótlásra, így 2003. február-májusa között zajlott az E-MIL verspályázata kezdő fiatal költőknek;

– 2003. június 5–7. között volt a *II. Gálaest az Irodalomért és Könyvvásár* nevű rendezvény;

– 2003. augusztus 20–24. között megrendeztük a *II., Erdély – határtalanul* irodalmi tábort Zetelakán;

– az E-MIL részt vett az Európai Írószövetségek Kongresszusa (European Writers' Congress) tanácskozásán, amely 29 ország 54 írószövetségét tömöríti, és felvételt nyert a szervezetbe. Az EWC-t az Európai Unió az írók legfőbb érdekvédelmi szervezeteként ismeri el;

– sikerült a 2003-as évben is kiosztanunk az E-MIL díjakat, a díjak összértéke emelkedett;

– az E-MIL részt vesz az Irodalmi Kerekasztal munkálatain, képviselőnk Szávai Géza;

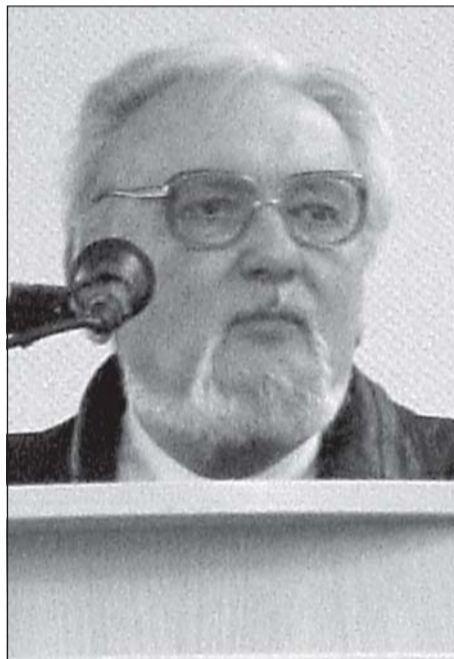
– az E-MIL képviselői bejutottak az NKÖM különböző kuratóriumaiba.

3. napirendi pont: a Cenzor beszámolója:

László Edit mérlegképes könyvelő:

A pénztárkönyvet és a könyvelést rendszeresen vezetik, az évi zárszámadás elkészült, a 2003-as évi egyenleg tükrözi a valóságot. A 2003 év leltári tárgyak értéke 32 millió lej (számítógépek).

A leltáron szerepel még adományokból érkezett könyv, 70 millió lej értékben.

Fodor Sándor

Az alapítványnak egy munkakönyves alkalmazottja és egy bedolgozója van (könyvelője). Az alkalmazottak utáni különféle adókat rendszeresen törlesztik, illetve kifizetve.

A 2003. dec. 31-i adósságok megfelelnek a tavalyi év azonos időszakának adósságállományával (szerepelnek: alkalmazottak fizetése 6 millió lej, társadalombiztosítás 4,8 millió lej, munkanélküli segélyalap 500 000 lej, fizetések utáni adó 1,3 millió lej – mindez a törvény szerint januárban volt kifizetve – egyéb hitelezők, 43 millió lej).

2003 dec. 31-én a folyószámla egyenlege 681 000 lej, devizaszámlán 24,2 millió lej található, valamint a pénztárban 82 000 lej (összesen 25,5 millió lej).

Évi bruttó bevétel: 702 millió lej, ami nagyobb volt, mint a 2002-es évben bevétele. Ebből tagdíj: 9 370 000 lej, adományok 201 600 000 lej, vissza nem térítendő támogatások

444 millió lej, banki kamatok 34,4 millió, egyéb szolgáltatások 10 millió lej, más jövedelmek 3 millió lej.

Fő támogatók: Böszörményi Zoltán, Vegyépster, Illyés Közalapítvány, Nemzeti Kulturális Alap, Fiatal Írók Szövetsége, Márkus-Barbarossa János.

A költségvetésből a következő kiadási tételek állapíthatók meg: kis értékű leltári tárgyak 2,2 millió, üzemenyag 44 millió, irodalköltségek 13 millió, biztosítás 3 millió, bérek 114,6 millió fizetések utáni járulékok 40,6 millió, protokoll 53,9 millió, kiszállás és szállítási költségek 62 millió, posta/telefon 25 millió, különféle szolgáltatások 16,8 millió, kezelési díjak 2 millió, kiosztott irodalmi díjak 224 millió.

Összesen 609 millió. 93 millióból a 2002-es deficit lett fedezve.

4. napirendi pont: a Szakmai Becsületbíróság beszámolója

Márkus Barbarossa János beszámol arról, hogy nem voltak a 2003-as évben olyan ügyek, amelyekkel foglalkozniuk kellett volna.

5. napirendi pont: az irodalom finanszírozása, pályázati lehetőségek

Sántha Attila beszámol a pályázati lehetőségekről. A pályázati rendszerek átalakultak, új, határon túliak számára létrehozott ösztöndíjak jelentek meg, többek közt az E-MIL tagjainak személyes közbenjárására. Felhívja a figyelmet a bukaresti székhelyű COPYRO-ban (a régi Fondul Literar) rejlő lehetőségekre, amelyeket kár kiaknázatlanul hagyni, hisz a román állam az adófizetők pénzéből ezen a szervezeten keresztül támogatja az írókat. Arra biztatja az E-MIL tagjait, hogy lépjenek be minél többen a COPYRO-ba.

Barabás T. János az Európai Unió Acces programjáról beszél, felajánlja, hogy segít az E-MIL-nek egy pályázat elkészítésében.

Márkus Barbarossa János vállalja, hogy ebben az évben is a tavalyi szinten támogatja az E-MIL-t, elsősorban a zetelaki tábor megszervezését. Felhívja a figyelmet arra, hogy egy következő költség az Eu-

Sántha Attila

rópai Írók Kongresszusának tagsági díja lesz, valamint az évente megrendezendő találkozón való kétszemélyes részvétel költségeivel is számolni kell.

Böszörményi Zoltán ebben az évben is támogatja az E-MIL-t, félévente kétezer euróval, ezen kívül vállalja a jövő évi közgyűlés költségeit, valamint – amennyiben az E-MIL fantáziát lát benne – egy novellapályázat lebonyolítását, amelyet ezután írnának ki, s amelynek költségei kb. 2500 dollárra rúgnak.

6. napirendi pont: szervezeti kérdések

1.) Sántha Attila javasolja a szervezet székhelyének megváltoztatását, illetve ennek bejelölését az **E-MIL Alapító Okiratába. Az új székhely: Kolozsvár, Napoca/Jókai utca 10/5.**

A közgyűlés egyhangúan elfogadja a javaslatot.

2.) Márkus Barbarossa János javasolja, hogy az Alapszabályzat 8. cikkelyének 3. pontjában a Szakmai Becsületbíróság neve változzék Etikai Bizottságra, valamint kéri a bizottság hatáskörének kibővítését, többek közt a tagfelvételt is ezen bizottság hatáskörébe utalva. Élénk vita kerekedik, amelyben többen felszólalnak, így Lászlóffy Aladár, aki a bizottság hatáskörére lenne kíváncsi. Konkrét szövegezés hiányában Márkus Barbarossa János a hatáskör leírásának megváltoztatására tett javaslatát visszavonja, de javasolja, hogy legalább nevében utaljon a bizottság az etikai kérdésekre is. **A közgyűlés látható többséggel megszavazza a 8. szakaszának 3. pontjában a Szakmai Becsületbíróság szókapcsolat helyettesítését Szakmai és Etikai Bizottságra.**

3.) Márkus Barbarossa János javasolja, hogy – tekintettel arra, hogy nem valószínű, a továbbiakban az ügyvezetést E-MIL tag fogja betölteni, hanem egy

adminisztrációban jártas személy – kéri az ügyvezető hatáskörének megváltoztatását. A közgyűlés egyöntetűen a következő szövegváltozatot fogadja el:

„8. szakasz, 4. pont.

Az Ügyvezető az E-MIL szerződéses alkalmazottja, ő képviseli a Ligát minden bel- és külföldi hatósággal szemben, szerződéseket köt és ír alá, a Választmány elnökének ellenjegyzésével.

Felel az E-MIL teljes pénzügyi, gazdasági és adminisztratív működéséért. Az Ügyvezetőt a Választmány hagyja jóvá, és az Elnök nevezi ki, egyéves mandátummal. Többszöri megválasztása nincs korlátozva.

Az Ügyvezető a Választmánynak számol be, s terjeszti elő éves beszámolóját, amely szerves része a Választmány Általános Közgyűlési számadásának.

Az ügyvezető jelöli ki alkalmazott munkatársait.”

Szintén arra való hivatkozással, hogy az ügyvezető lehet nem E-MIL tag is, a Közgyűlés 4 ellenszavazattal és 1 tartózkodással megszavazza az Intendánsi tisztség bevezetését, a hatáskör alábbi leírásával:

„8. szakasz, 6. pont.

Az Intendáns az E-MIL tagja, felügyeleti és tanácsadói joggal bír a szervezet gazdasági tevékenységét illetően. A Közgyűlés választja meg, mandátuma megegyezik a Választmány mandátumának idejével.”

7. napirendi pont: tisztújítás

Tiszteletbeli Elnök:

Márkus Barbarossa János javaslata: az alapszabályzat 8. szakasz 1. pontjának 6. bekezdése alapján az E-MIL válasszon Tiszteletbeli Elnököt, és egyben Fodor Sándort javasolja erre a tisztségre. **A Közgyűlés egyhangúan Fodor Sándort választja az E-MIL Tiszteletbeli Elnökévé.**

A Választmányi tagok megválasztása:

A Választmányi tagságra a következő személyekre tesznek javaslatot a Közgyűlés résztvevői:

- György Attila
- Orbán János Dénes
- Böszörményi Zoltán
- Szávai Géza
- Sántha Attila
- Bogdán László – nem vállalja
- Páll Zita
- Gál Attila
- Kinde Annamária
- Király Zoltán
- Király László

A titkos szavazás lebonyolítására a Közgyűlés a következő Szavazatszámoló Bizottságot nevezi ki: Fodor Sándor, László Edit könyvelő, Zsidó Ferenc.

A szavazatok összeszámolása után a Szavatszámoló Bizottság megállapítja, hogy **a következő öt személy szerezte a legtöbb szavazatot: Orbán János Dénes, Sántha Attila, György Attila, Böszörményi Zoltán, Szávai Géza, így ők lettek az E-MIL választmányának tagjai.**

A Cenzor megválasztása

Sántha Attila továbbra is **László Edit** mérlegképes könyvelőt javasolja a tisztség ellátására. A közgyűlés a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

A Szakmai és Etikai Bizottság tagjainak megválasztása:

A Közgyűlés egyhangúlag **Kötő Józsefet, Bölöni Domokost és Farkas Wellmann Évát** választja a Szakmai és Etikai Bizottság tagjaivá.

Az Intendáns megválasztása

Az intendánsi tisztségre György Attila Márkus Barbarossa Jánost javasolja. A Közgyűlés egyhangúlag **Márkus Barbarossa Jánost** választja e tisztségre.

Ezek után a Választmány az Alapszabályzat 8. szakasza, 2. pontja, 4. bekezdése alapján rátért a Választmány elnökének megválasztására, aki egyben az E-MIL elnöki tisztségét is betölti. A Választmány öt tagjából négy van jelen: Böszörményi Zoltán, György Attila, Orbán János Dénes, Sántha Attila. A Választmány egyhangúan **Sántha Attilát választotta az E-MIL elnökévé.**

Hatvankét hang van a tulajdonomban, és csak azzal kötök üzletet, aki kellőképp meg tudja indokolni, miért akarja, hogy sajátja helyett valaki másnak a hangja vigyen üzenetet. Nem tárom szét köpenyem, hogy láthatóvá váljon miként sorakoznak kisebb és nagyobb zsebekben elrejtve, inkább megfigyelem a vásárló arcát, meghallgatom üzenetét, és csak azután adom át neki a legmegfelelőbb hangot. Nem hagyom, hogy turkáljanak közöttük, fáradságos és hosszadalmas munka eredménye feszül zsebeimben, nem szeretném, ha avatatlan kezek zlálnák sóhajtásokra. Sokan ezt képzelik: könnyű és egyszerű munka, és sokan neheztelnek rám, mivel a hang egy idő után egyszerűen semmivé válik. Nem válik semmivé, de nem is tér vissza zsebem valamelyik titkos rejtekébe, hanem útnak indul. A város tele van hangokkal, amelyek fel és alá járkálnak, s aki azt hiszi, az utcákon végigfetrengő szél kiált rá, amikor hajnaltájt hazafelé kullog a Virág utcai kuplerájok valamelyikéből, az nagyon is téved. A hangok körbeveszik a várost, és éppen úgy, ahogy kóbor tekintetekkel találkozik az ember, ha sajátját megfelelőképp szabadjára engedi, és nem próbálja irányítani, ide-oda cikázó hangok is megüthetik fülét, ha kellőképp csendben marad. Mindegyik hangnak íze van, énekesnők alig észrevehető remegése és tegnap esti menüje válik kitapinthatóvá a szápadláshoz szorítva, és végül: a nyelv egy finom mozdulatával szétmállaszthatóvá. Vannak aztán hangok, amelyek kigyóként tekerednek, vagy lágyan, kellemesen, végül fojtogatva hálózattá be hallgatóját. Vannak, amelyek tornyokba zárkoznak, összegömbölyödve, akár egy kis fázós k... az első munka után. Az ilyenek szívesen engedik át magukat, szelídségük örökre megmarad, és nem könnyen válik meg tőle az ember. A halálra ítél utolsó kiáltását nem lehet sokáig zsebekben rejtegetni.

Végül létezik, de megvásárolhatatlan az a hang, amely 1862 szeptemberének egy esős napján egy öreg képű diák szolgálatában Lustig könyvkereskedő boltjában azt kérdezi, miként lehet elfelejteni azokat, akik sohasem válaszoltak egy kérdésére sem. A könyvkereskedő, kezében egy frissen kapott lista a betiltott könyvekről, először meglepődik, majd a könyvárusokra jellemző beidegződéssel a keresendő kiadvány adatai felől kérdez vissza. Az öreg diák, vagy inkább a hang azonban türelmesen megrázza a fejét, majd újra felteszi a kérdést, csak kissé másképp: miért nem lehet elfelejteni azokat, akik sohasem válaszolnak? A könyvkereskedő, neve Lustig Géza, ek-

SZABÓ RÓBERT CSABA

A hang

kor sem tesz mást, mint megrögzötten biccentget, jóformán fel sem pillantva a listából. Az öreg diák ezután kifordul az üzletből, azonban egy ismerősével találkozáva, nem tudja elmondani, mit is keres errefele valójában ugyanis szájából nem jön elő hang. Lustig Géza, a diófa pulton könyökölve, arra dőbbsen rá, hogy a listán szereplő könyvek közül sohasem rendelt, sem Bécsből, sem Milánóból, sem a helyi nyomdák nem szállítottak neki ezekből a kiadványokból, mégis mindahány ott sorakozik a legelőkelőbb polcon. Példátlan módon megdöbbsen, mint ahogy az eset is példátlan, és meglepetésében felkiált. Azonban nem saját, megszokott hangját hallja fohászszerűen előtörni, hanem valami teljesen idegent és szokatlant. A hangok általában nem hagyják ott az embert, és nem is változnak meg gyökeresen egyik percről a másikra. Tudom, hogy ezt gondolja, és meg is van neki engedve. Szóval, ez az a hang. Nem volt soha az enyém, nem kereskedtem vele, mégis tudok róla. Tudom, hogy most éppen Lustig Géza könyvkereskedő hangjaként él, és nagyon megszerette valami miatt. Vagy csak választ akar megszokott kérdésére, de igazából nem is érdekel, miért. Lustig Géza gyorsan kirakja a zárva-táblát, aztán ezen a napon nem mutatkozik többet. Aki egy sarokból szeretné figyelni, az a következőket láthatja: Lustig Géza lesöpri a gyanús polcot, de előbb egyenként mohón belelapoz a könyvekbe, mintha keresne valamit lapjaik között. A dobozt, amibe belerakosgatja a kiadványokat, lera-gassza, erős kötéllel átköti. Fel és alá futkos szűkös boltjában, mintha valamit keresne. Nem nyugszik, végül egy ócska székbe veti magát, amely szelíd recsenéssel rogyik össze alatta. Lustig Gézának a földön eszébe jut, hogy a Fácán utcából holnap hajnalban szekerek rajzanak ki, azok talán jó messzire elvinnék az átkozott könyveket. Ezt viszont már csak onnan lehet tudni, hogy a könyvkereskedő, amint leszáll a sötétség, kilopózik boltjából, és meg sem áll a fuvarosok házáig. Alig akarják beereszteni, nem ismerik fel hangját, végül nagy nehezen elveszik hóna alól a dobozt. De mi történik ezután? Lustig Géza, hangja mint egy hirtelen kinőtt ocsmány dudor a szemem alatt, mindenkinek feltűnik. Nem siklik el fölöt-

telesége figyelme sem – amikor a sötétben tapogatózva elérkezik ágyáig, Lustig Géza nem állja meg, mégiscsak megkérdezi: Alszol-e már? Ezt pediglen onnan lehet tudni, hogy másnap leírja (a hangját, ami tulajdonképpen nem is az övé, nem meri használni), és odaadja kedves barátjának, Istók Sándornak, aki, szokásához híven, fennhangon olvassa el, vagy legalábbis silabizálás közben maga elé motyogva, mindenképp jól hallhatóan. Az ő hangját, éppen emiatt, mármint furcsa olvasási szokása miatt, senki sem venné meg. Istók Sándor elhatározza, mindenáron elő kell keríteni a diákot. Sem ő, sem Lustig Géza nem tudja, hogy a diák – neve ismeretlen, mert néhány napja nem tud beszélni –, a Fácán utcából indult szekerek egyikén sütteti az őszi, bályadt, de Debrecen környékén ilyenkor is újjá éledő nappal magát.

Én sem tehetek mást, mint várakozok, és persze, figyelek. Ez az a hang, amelyet sohasem tudtam még eladni, mert sohasem vásároltam még meg. Amit tudok, az kicsivel több, mint az egyes belekeveredettek tudása, s miközben hatvankét hanggal a zsebemben járom Kolozsvárt, egyszer sem felejték el betévedni Lustig Géza boltjába. Ki tudja, hátha mégiscsak minden megvásárolható. A hangok, akár üvegbe gyűjtött cserebogarak, halkan, de végeérhetetlenül kaparásznak zsebeimben.

Melléktörténete. Amikor Veress Ferenc fotográfus végre kicsipeszelheti száradni az utolsó képet, amely azt a házat ábrázolja, melynek erkélyéről Jókai Mór nevezetű regényíró mondott rövid beszédet, néhány szófoszlány úti meg fülét a csendes éjszakában, mint-ha a szónoklat néhány foszlánya még ott kergetőzne az utcák valamelyikén. Nem sokat teketóriázik, kilépve az elsötétített kamrából, egy lámpást ragadva háza elé fut, ahol egy állig köpenyében burkolódzott, igencsak alacsony alak várja. Rövid huzavona után, mivelhogy a férfi fényképet kíván készíttetni magáról, Veress Ferenc fotográfus bevezeti műhelyszobájába. Maga sem érti, miért enged ennek a furcsa szerzetnek, aki ráadásul néma is, mindenesetre beállítja masináját, és egy hatalmasat villantva, az örökkévalóság eme elmés találmányának belsejébe zárja az apró, és meglehetősen ráncos arcú férfit.

SZŐKE MÁRIA MAGDOLNA

A sárga taxi

a sárga taxi még nem indult el nem téved el, mert útja az titok a sofőr hallgat, mindig mást felel utakról szól, miket csak gyanítok

a sárga taxi sofőre a Vágy száguldani hív s órája ketyeg az utastérben ott lapul a múlt s az útmentén szerelmek intenek

a sárga taxi tarifája nagy ki beszáll, az a lelkevel fizet azt hiszed te szabad meg az utat de, hova akar, ő oda vihet...

a sárga taxi mögött a Halál előtte Élet, s a rendelés úgy jön mint kedvesem, kit kedre vártam én s rám köszönt egy csúf csütörtökön...

a sárga taxit ezer éjjel vártam álomban a páros sáv végtelen gyorshajításért felír tudom, az Úr csak te sárga taxi, maradj itt nekem...

a sárga taxi lámpája a Hold a bársonyjában reflektor a szó senior, most balra térjen hol szavam s szívem is jól kitapintható...

a sárga taxi kéjes szép gyilok ölni s ölelni ha ez a végtelen a visszaillesztésben megvakult ezer lepke és ezer félelem...

a sárga taxi belseje tükör kívül belül megláthatom magam a motor mormog mint öreg macska elnyomja hangom elnyeli szavam...

a sárga taxi áll a Ház előtt sietnem kell, lásd késésben vagyok a sofőr int s én toporgok megint a menet gyors s a tarifák nagyok...

a sárga taxi megint rám dudál: asszonyom, Ön rendelt ide ugye? na, jöjjön már, az én óram ketyeg a fuvardíj Párizs és egy mise...

a sárga taxi vár egy kicsit még a sötét úton lámpafény zokog s a reflektor vakító tejútján a sötét úton indulok... gyalog...

senor!
a sárga taxi mindig engem vár a sárga taxi óh, türelmes nagyon a volánnál egy víg bohóc zokog s könnye csordul, nézze az ablakon...

2004. február, Nagyvárad

LÁSZLÓ NOÉMI

Falevél

Zöld, sárga, barna, szürke, nincs.

Elmúlt idők borzolta drága tincs.

Élet, erő, selyem, tollpihe, bársony.

Smaragd, topáz, achát függő az ágon.

Vonalak szövetsége, rend.

A teremtés követe idelent.

Szomorúság

Mindig azt hiszem: más miatt ereszkedik a felhő, púpos az aszfalt, görccsösek a fák.

Mindig azt hiszem: messziről érkezik lassan, költözik belém a szomorúság.

Mindig azt hiszem: várni kell, elfogy vagy felszáll, mint a tengerről éjjeli pára,

ő pedig szelíden lakik hitem alatt, és biztonsággal teríti azt magára.

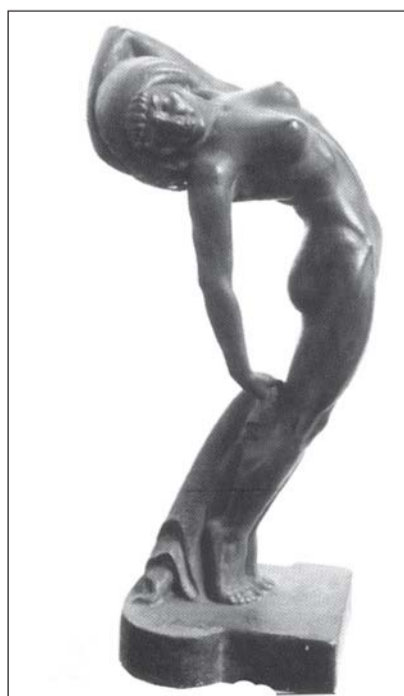
A könnyűség

Mennyire könnyű egymásról mesélni az ezeregy levelű fa alatt vivő ösvényen, amiről letérni gyengénél is gyengébb az akarat;

mennyire könnyű, elviselhetetlen, egymásban élni, mint erdőn a kőd, ahogy az ágakon előre lebben és megpihen az odvas fák között,

oly egyszerű a hús utáni áram zsúfolt vízében egymást érteni, és tudni pontosan: a 'rádaltáltam' ezeregy száraz jelentése mi;

tudni miért, mi úz el, mi marasztal, az ég alatt alig néhány arasszal.

Akt törölközővel

Gondolatifutamok

– Beszélgetés Mandics György íróval –

Kér ország „írópolgára” Mandics György. Alkotói tevékenysége Temesvárhoz fűződik, de néhány esztendeje a magyar fővárosban él és dolgozik. Kötetinek száma meghaladja a félszázat, de mindez több mint egy évtizeddel ezelőtt terebélyesedett alkotói életművé. Új Mandics könyvek megjelenéséről alig szerzünk tudomást. Mi a hallgatás magyarázata? Milyen titkokat tartogat az alkotó? Hogyan látja korunk irodalmi életét és az alkotás távlatait? Csak néhány kérdés, amelyet rövid temesvári látogatása alkalmával feltettünk neki. Az alábbi válaszok eloszlatták kételyeinket, ugyanakkor egy írói világ új kapuit tártak ki előttünk.

1. Felkerültem a toplistára!

– Dicsekvésnek tűnik, de hosszú esztendő után ez volt a legnagyobb elégtétel számomra. A Magyar Elektronikus Könyvtár, mely a Széchenyi Könyvtárban van, kiadott néhány toplistát. Köztük szerepel a Száz klasszikus magyar költő, valamint a Száz kortárs magyar költő. Ez utóbbi listán szerepel a nevem és néhány verse a *Megtalált anyaföld* című kötetemből. Boldog voltam, amikor megtaláltam a nevem a száz legjobb költő között. Az elektronikus könyvtár egyébként hozzásegíti az embereket, hogy jobban tájékozódjanak az irodalom terén, felfigyeljenek az értékekre. Egyszóval, azt is tudomásul veszik, hogy Mandics szerepel a toplistán, talán egyesek irigyelnek is ezért. Való igaz, az utóbbi években keveset közöltem, kötetem 1979 óta nem jelent meg, amit írtam, azt folyóiratoknak szántam... Néhány titkot azonban elárulhatok. Nemrég kiadtam, mindössze három számozott példányban a *Híd másik fele* című verskötetemet. Mi értelme van ennek, kérdezheti bárki? Miért ez a titkolózás? Hát azért, mert személyes kötet, egy hölgynek írtam, ajándékba. Szerelmes verseket tartalmaz, s annyira belső indíttatású, annyira személyhez szóló, hogy nem tartottam illendőnek forgalmazni. Talán régi-módi ez a gondolkodás. Lehet, s van benne valami arisztokratikus magatartás is. Vagy talán éppen újmódi? Miért ne? A könyvet immár nyilvántartják, bejegyezték, s ha nem is kerül el az olvasótáborhoz, bizonyára fejtörést fogok okozni ezzel az utókornak.

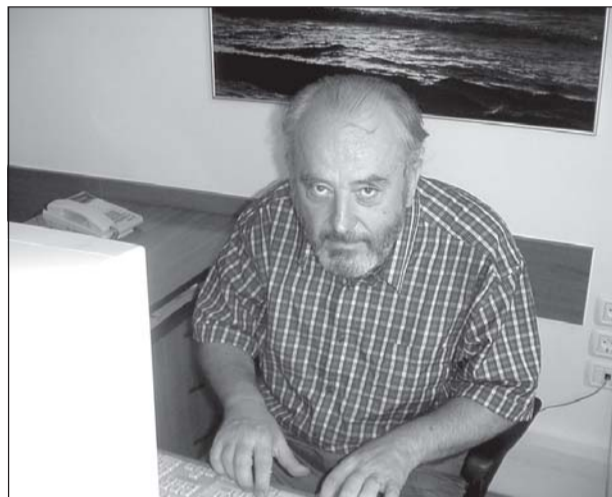
2. Az alternatívák híve vagyok

Meggyőződés, hogy új utakat kell keresni az irodalomban. Az írónak provokálnia kell az olvasót, válassza ki magának a lehetséges megoldásokat, válaszokat. Az elektronikus irodalom erre tág lehetőségeket nyit. Ezért próbálkoztam én is egy új műfajjal, amelyet gondolatifutamoknak neveznék. Nem klasszikus esszét írok, hanem élmény-utakat találok ki, s az olvasó felkap egy ötletet, egy lehetőséget és elindul ennek alapján. Új távlatokat nyitok, s az olvasóra bízom a választást, meg a végkövetkeztetés levonását. Nem lineáris irodalmat művelek, amely elkezd és befejez egy történetet, hanem alternatívákat ajánlok fel. Ezzel ma még kevés író próbálkozik. Rengetem van, ezekről

azonban nem szeretnék beszélni, mert, mint minden újítást az a veszély fenyegeti, hogy mások egyszerűen „elkanalazzák” előlem. Nemrégiben közöltem egy ilyen gondolatifutamot egy megrázó filmről: Mel Gibson remekművéről, a híres Passióról, azaz Krisztus szenvedéseiről írtam. Azt próbáltam körüljárni, hogy milyen szerepe lehet egy katarzis-filmnek az emberiség történelmében. Mindezt a szövegrészek, képsorok, asszociációk összességéből érezheti meg az olvasó. Hét-nyolc kaput is nyitok a lehetséges válaszoknak, s ettől függően különböző élmény-utakat is ajánlok.

3. Gyors világ

Kétségtelen, hogy a jövőt az elektronikus irodalom terjedésében látom. Bevallom, néhány esztendeje már, hogy lemondtam a kéziratról, a klasszikus értelemben vett kézzel jegyzett, papírlapra vagy noteszbe írt versekről, esszékről. Mindent a számítógépbe írok, s így „utaznak” írásaim a világba. Véleményem szerint így lerövidül a távolság az alkotás fázisa és a megjelenítés között. Gyors világban élünk. Tapasztalatból mondom, hogy az olvasók keresik az elektronikus irodalmat. Az említett

Mel Gibson filmről írott eszme-futtatásaimnak, a webmesterek jelentése szerint, több mint 200 látogatója volt a hálón. Ez biztató visszajelzés. Természetesen van átmenet is: a multimédia lemezgyártás, erre is gondolkodom. Rengetem van, számos félkész munkát hordok az agyamban, sok meglepetést, talányt ígérek az olvasóimnak. Ha elkészül a budapesti házam, akkor a földszintet úgy fogom berendezni, mint egy elektronikus irodalmi laboratóriumot. És akkor valószínűleg önöket fogom ötletemet a saját honlapomon.

A beszélgetésünk ezzel véget ért, de a vallomások gondolatifakasztó üzenete még sokáig fogva tartott. Egy új Mandics Györgyöt ismertem meg, egy magyar író, aki oly közel áll hozzánk és mégis oly messze kalandozik a térben és időben. A világhálón keresi önmagát, írásainak értelmét, küldetését.

PONGÁ CZ P. MÁRIA

MANDICS GYÖRGY

Vétkesjáték

Vér szennyezi a játéktért,
Ha embersors a játéktét.
Yin Fu

Játszom álszakállast,
játszom körözést.
Üres utcát játszom,
játszom hogy: sötét,

s gyufaláng lobbantja
kék fényudvarát.
Kerítés – boríték,
bélyege plakát.

Gyanakvó hold nyitja
sárga tyúk-szemét.
Kezem megremeg, mert
moccan a szemét.

Menekülést játszom.
Jól bezárkózom.
Retesz, rács az ajtón
és ablakomon.

De a csengő nem szól,
és jaj, nem keres
kár-felbecsüléssel
száznyi felperes,

akit cserbenhagytam
áltató reményben –
mert ily büntényekre
nincsen törvényszék sem.

Hatodik Látomás: a csillagok

Tegnap nem világítottak a csillagok
Ma arcukon szelíd büntudat.
A vég előtt oly gyermekes dühöd:
A mag fákat hajít az meg árnyékokat.

De ők tudják majdan-lomjaik helyét.
En nem tudom a jövő még mit hozhat.
A fehér marad végül a sötét?
Maradok túsza gonosz csillagoknak?

Csak tudom: erőnkkel erős e világ.
Csak tudom: fáradságunkkal fáradt.
Csak tudom: lombot hajít minden érkezés.
Es tudom: a búcsúzás csak árnyat.

/Az elektronikus toplistán szereplő versekből. Megjelentek A megtalált anyaföld című kötetben, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1976.)

Any gyermekével

BOGDÁN LÁSZLÓ

Vári Attila a Lidóban rólam mesél Petre Stoicának

Az a meghökkent öröm!...Hát ilyen is van?

A hetvenes évek elején a zsúfolt Berlinben, a párálló sörösüveg mackóit figyelve fedezem fel a verseit.

„A nagymama járt Kaliforniában, ahol másfajta nyulakat tenyésztenek a népek...Mily csodás viszont a Balkán...” kezdtem fordítani. Ő már akkor Berlinben tartózkodott, ösztöndíjjal. Meglephette a könyv, az ő nem várt magyar könyve,

mert egy este föl hívott a Lidóból, ahol Atával bandázott és hívott, üljek azonnal vonatra, jöjjenek, dolgozunk van...

De én akkor már visszahúzódtam csigaházamba.

Ki kell bírni – sustogtam. – Kevesebbet nyüzsögni, még kevesebbet hőzöngeni! Kilátástalannak tűnt a világ.

A kizsárolt országra az eszelős jötevő árnya vetült.

De ezért érdekelt volna, hogy miket mesél Ata?

Záróra után

a reprezentatív folytatás

Annál is inkább izgatott, mert akkoriban játszhattam el diplomafilmjében a vidéken ügyködő kultúrigazgató hálátlan szerepét. Olyan hőst keltettem életre, aki

állandó vereségei közben sem adja fel. Megpróbál teljes életet élni a jelen sivár romjai között. Wajdáról tart előadásokat, Godardról, az egzisztencializmusról, szabad idejében fut és korcs pulijával labdázik a réten. Hamu és gyémánt – rémlett fel és villámgyorsan döntöttem. Elértem még az esti gyorsot, a Gara de Nordról taxival rohantam a Lidóba s elképzeltem őket, amint ott ülnek a füstben és a fényben s nem is lepődnek meg túlságosan, amikor megjelenek. De csalódtam. A vendéglő már üres volt, unott pincérek rakosgatták asztalokra a székeket s a félhomályban álmos takarítónők sepergettek.

Amikor még nem volt maroktelefon

Álltál. Körbe néztél a setét Palota téren.

Eltűnt Vári Attila. Petre Stoica is eltűnt.

Vajon hol kvaterkázna? Kínodban felröhögte.

Idegen lakásokban? Reménytelennek látszott,

hogy megtalálhasd őket, az épületbányában.

Utolsó menedékként rémlett fel az Atlantik.

Hát persze, ott lehetnek!...Megint nem volt szerencséd.

Igaz be sem engedtek. Pulóver feszült rajtad

és nem öltöny vagy szmoking. „Ez a szabály, értse meg!

– a portás már üvöltött. – Engem rúgnak ki, elvtárs.

Irány a pályaudvar. S még vodkát sem vehettél.

Már mindenütt bezártak. Egy villamosra szálltál.

Kétszer igazoltattak. Enyhe balkáni mámor

szédített: a szabadság. Folytatódott a játszma.

ZSIDÓ FERENC

két novellája

Csontjai még most is ott porladnak. Nem volt, aki elta-
karítsa őket. Látszólag még a rothadó állapotában
sem zavarta őket a néhai tyúk, azaz a búze.

Még a kutyák is elkerülték.

– Biztos meg is volt mérgezve! – sügta sopánkodóan Juliska
néni a szomszédasszonyának.

– Hát, ez a János, mindig tudtam, hogy van vele valami
baj...

Nézzünk csak be János háztájára: Lássuk, mi a baj vele,
és mit jelent az, hogy „meg is volt mérgezve”? Hát ilyen meg-
aláztatást kellett megérjen szegény Kendermagi? Igen, így
hívták a tyúkot, János abszolút kedvencét. És, hogy az „is”-t
megérthessük: Kendermagit elütötte az autó (is). Így már jobb,
ugye? A kocsit laposra gázolta, meg is csúszott rajta, s morbid
poloskaként felmászott a szemközti ház falára. A sofőr azt
állította, az áldozat, valósággal beszédült a kerek alá, mintha
részeg lett volna. Nem értette, egyáltalán mit keresett az úton,
ki eresztette ki, mitől riadt meg. A méregtől pirosra gyúlt rendőr
indulatosan kérdezett meg egy arra játszadozó kislányt:

– Kié ez a nyomorult tyúk?

– Nekünk nincs lapos tyúkunk – válaszolta a megszeppent
fiúcska.

Tényállás: Nem elég, hogy elütötte az autó, meg is volt
mérgezve, a méregtől kábultan szédült be a kocsit alá. (Ebből
fabrikálj jelentést, konyé!)

Zavaró tényező: Mivel magyarázható az, hogy minden va-
lószerűség szerint épp János mérgezte meg, holott a kedvence
volt? (Ojjé, ha nem egyéb, be kell vonni a CIA-t!)

– Párizsi zölddel! – mondta rosszállóan Juliska néni –, mint-
ha más nem is lett volna jó!

– Hallatlan, épp párizsival...! Hát ez a János – Uram, bocsá'
– tiszta gógyé volt!

János sorsát kód borítja. Mi sem foglalkozunk sokat vele.
Annyit mindenki tudott, hogy zárkózott volt, tán szomorú is,
de ez senkit sem érdekelt, mert János jövevény volt. Csak

Krimi

nemrég költözött a faluba. A lakásban, ahol új rezidenciáját
elfoglalta, egy láda alá borítva Kendermagi fogadta. Biztosan
elfelejtették elvinni a sebtében költöző elődök. Ahogy János
fölemelte a ládát, a tyúk nyakába zúdította minden panaszát:

– Ez mégiscsak borzasztó! Így itt hagyni engem, engem,
aki a pávák között is császárné lehetnék!

És János megvigasztalta, és ellátta minden földi jóval, egy-
szóval... na! Én nem hallottam, de valószínűleg ő is elsírta
neki bánatát.

Nincs ebben semmi furcsa. Miért vagyunk olyan biztosak
abban, hogy a tyúknak nincs lelke? Hátha a tyúk, azt gondolja
rólunk, hogy nekünk sincs? Miként tudnánk bebizonyítani,
hogy nincs lelke, ha sokszor a magunkról sem tudunk számot
adni? Még szellemi fölényünket sem tudnánk igazolni, mert
hiába mutogatnánk neki Rembrandt festményeket, vagy re-
alista nagyregényeket, a tyúk rájuk se tojna. De az is lehet,
hogy ő meg azért nem mutat nekünk semmi hasonlót, mert
tudja, az ilyesmi minket nem nagyon érdekel. És akkor lehet,
hogy épp olyan butának lát minket, mint mi őt, és az is lehet,
hogy pont olyan érthetetlennek látja világunkat..., mint va-
lójában amilyen.

Itt van például az a János. Esete merőben érthetetlen. Egy
hónapja sem élt együtt Kendermagival, mikor egy koradél-
utánon – miután látszólag a legbékésebben heverészte át
a tyúk társaságában a délelőttöt –, váratlanul bevett egy
dupla adag párizsi zöldet (nagy mennyiségben vásárolt a
patkányok ellen). Majd, mintegy időtöltésként (már vérében
zöldell az erős méreg) leült a küszöbre, és fölvágta ereit.
Ezért történhetett meg, hogy Kendermagi, aki oldalra haj-
tott fejjel figyelte János ténykedését, talán kíváncsiságból,
talán, mert szomjas volt, inni kezdte a porban szétfolyó,
zöldes vért...

KIRÁLY ZOLTÁN

Akik nincsenek itt

akik nincsenek itt
éppen lila nyakkendővel álmodnak
francia repülőgépeket vezetnek Tunisz fölött
nyugodtan konyakoznak a Kányafőn.
akik nincsenek itt
valahol sellőkkel kártyáznak
nimfákkal hálnak
végleg égve hagyták a folyosón a villanyt.
akik nincsenek itt
már átvitték a szerelmet
a túlsó partra
régés régen foszforeszkálnak.
akik nincsenek itt
mosolygova nézik bronz éneik
utcaneveik
bizonyára jó borokat isznak
és nem irigyelnek minket.

Esti fohász a Holdhoz

ó te Hold,
te ólomszínű sajt,
ki folyton
belehörpölsz sörömbe
s ha megteltél
nem hagysz aludni,
egyvezkedni kéne:
nem csahollak többet
elaluszlak ha tele is vagy
reádmondok higanyszínt,
ezüstöt, karé szalonát,
csak két csillag szememre
álmot adj.

Casa Nova kecsesen átlibben a kerítésen, s már ott is
van. Valószínűleg ott is akar lenni. Mert ennek is meg
kell lenni. Nem tudja, mire számíthat, de arra nagyon.

Amikor nő van a dologban, ez magától értetődő.
Amikor nincs, akkor is. Szanaszét, üresen, vagy félig lakottan
nagy kutyaólak álldogálnak ottan, s itten. Casa Nova nem
retten vissza, tudja, nem illik. Hanyag, kommandós mozdulattal
előkap két gázspray-vetőt, ezért a kutyák el. Gördülékenyen
megy minden, főleg bonyodalom nélkül. Érezhető a ru-
tin. Casa Nova előrenyomul a ház felé. Az utasítás az, hogy
szíve arrafelé kell hogy húzza.

Ezzel máris új színre lépünk. Erkélyjelenet, erkély és jelenet
nélkül. Ezek a nyaláncságok a rendezőnek köszönhetőek.

Casa Nova függőny gyanánt felgördül az ablakpárkányra,
mert ott nyílnak már az orgonák. Szakaszt egyet, s azzal a
mozdulattal befordul az ablakon át a konyhába. Hajnalban.
Csókot kér, bár nem utoljára, s pofont kap. Meglepődik. Ilyen
kedves fogadtatásra nincs felkészülve. Rövid, zavarodott
köhécselés után összeszedi magát, s hosszas bóksorozatot
vág ki, csak úgy, fejből. Nem szorul sűgóra. Életében talán
először. Szeme különösen csillog. Arca kipirul, tarját bőszen
emelgeti. Táncmozdulatokat tesz, kissé esetlenül, de
maximális beleéléssel. A helyzet kezd melodrámaivá válni.
Elviselhetetlenül. Rövidesen megtörténik a pozitív energiák
látványos cseréje. A pofokodó kéz lelassul, és másikával
együtt szétnyílik U alakban. Casa Nova mindent vagy semmit
alapon beleveti magát. Nem bánja meg, legalábbis egyelőre.
Dorombol nagymacska alakít, szinte hitelesen. Mint aki tudja,
ezen most sok minden múlik. Tüzes tekintetét csatába hívva
hipnotizál. Eredményesen. Kezeit egyelőre nem fogja
munkára. Elég a mindent lángba borító tüzes tekintet. Erre
csak emésztő szenvedélyű mosollyal lehet válaszolni, mely
meglágyítja a világot, elmossa kontúrjait. Megható ese-
ménysorozat. A rendező majdnem elbógi magát. Casa Nova
mély levegőt vesz, s eszeveszett tempóban a szerelmi
vallomás negédes szavait kezdi eregetni szájából. Az
előadásmód, hanghordozás meggyőző. A címzett ellágyul,
mint ki tudja, ilyenkor mit kell tenni. Pedig nem. Úgy követ el
bakit, hogy nem is tud róla. Nem is akar tudni. Feltárják

Melodráma

egymás előtt szíveiket – kissé meggondolatlanul, kapkodó
sietséggel, az utasításokat figyelmen kívül hagyva. A
rendező fogja a fejét, de később, a biztonság kedvéért be is
húzza. „Állj fel, bajtárs”, kiáltja még, s azzal el.

Megkezdődik a második aktus. Maximális intenzitással.

Ez kissé megviseli Casa Novát, ezért egy pillanatra csönd
lesz. Még a báránysok is hallgatnak!! Aztán egyenesen
gyorsuló lélegzetvételek hallatszódnak. (Ez nem volt a szö-
vegkönyvben.) A tendenciózus mozdulatok fokozzák a jelenet
melodramai jellegét. Ez az egész, kilóg a képből. (Csak az
irigység ne volna!) Casa Nova úgy érzi, ez egy különös, új
dimenziókat nyitó egymásra találás. Melyet minél ér-
zékletesebbé kell tenni. Rendszert bontó, szenvedélyes moz-
gásokkal.

Casa Nova kinövi magát. Ezt más is észreveszi, lesz is
nagy hangzavar. Merthogy egyesek lemaradtak a jelenetről.
Majd gondjuk van a testek pozícióval, a mozgások
sorrendjével. Káosz. Persze, Casa Nováék ebből mit sem
éreznek. Ők abban a hiszemben ringatják egymást, hogy
megcsinálták a nagyjelenetet. Köröttük ideges kirohanások,
üvöltözés. Senkinek sem jut eszébe, hogy bejelentse a
szünetet. A háttérben a rendező már nemcsak a fejét, hanem
fület is fogja – többször megpróbálja, de sajnos behúzni nem
tudja. Szerinte helyénvaló lenne egy kis érzelmi kifakadás.

A továbbiakban Casa Nova ingét vasaltatja, hosszú, hosszú
útra készül, mégpedig sietve, mert bármikor betoppanhat a
férj. Szóba se jöhet, hogy várjon vasárnap délutánig. Gyorsan
beinkasszal egy búcsúcsókot, kibontakozik az ölelő karokból,
s máris el. Az ölelő karok emlékét magával viszi, illatos
szalvétába csomagolva: melodramai szenvedéllyel helyezi
a szíve fölé. Ezt különben el is várják tőle, mint érzelmetetőző
zárepizódót. Az ablakon keresztül távozik, ahogy kell. Az
orgonákkal ezúttal nem törődik, úgy érzi, már kellőképpen
kivette belőlük a részét. Siet: magabiztosan, meg-
könnyebbülten, elégedetten. Mint aki jól végezte dolgát. Min-
denki öröme.

Fájdalom

Ki a tettes?

– Filmtettfeszt 2004 –

Május 12. és 16. között a kolozsvári Transzit-házban ismét a filmé volt a főszerep. Azért ismét, mert immár bátran mondhatjuk, hogy hagyományossá vált a *Filmtettfeszt*. A *Filmtett* idén negyedik születésnapját tartotta, ez alkalomból pedig a kolozsvári mozikközönség öt napig együtt ünnepelhetett a mozgóképes szaklap szerkesztőivel. Miből állt ez az ünneplés? Mondanom sem kell, elsősorban filmnézésből. És nem is akármilyen filmeket láthatott a nagydémű, a szervezők igyekeztek felvonultatni a legfrissebb magyarországi játékfilmeket.

A nagyjátékfilmek mindegyike az ideai budapesti *Filmszemlén* landolt, többségük számos díjat is besöpert már. A *Filmtett*ről különben még csak annyit kell megjegyezni, hogy dicsőségükre váljon, sikerült egy olyan vállalkozást fedő alá hozni, amely egyedülálló Romániában. Ugyanis, jelenleg az országban semmilyen filmes szaklap nem létezik, amely havi rendszerességgel jelenik meg és ráadásul olyan színvonalon, amely magyarországi viszonylatban is megállja a helyét. És biztosan állítható, a jelenlegi gazdasági körülmények között ezt összehozni nem volt egyszerű. Mindenesetre, a *Filmtett* immár azzal büszkélkedhet, hogy a szerkesztőgárda összesen mintegy 50 főből áll. Ez is bizonyíték arra, hogy Erdélyben igenis van igény a hasonló kiadványokra és vannak, akik aktívan szerepet vállalnak azért, hogy az olvasók minőségi folyóiratot kapjanak kézhez. De – a zárójelbet bezárva – szóljunk akkor a tulajdonképpeni rendezvényről, a *Filmtettfeszt*ről.

Május 12-én, szerdán 1 órától Zsigmond Dezső *Aranykalyiba* című dokumentumfilmje nyitotta a sort, amelyet további két másik, azonos műfajú alkotás követett. Amúgy a fesztivál minden napján délután a

valamilyen úton-módon összefügg Verespatakkal, azaz a településsel, amely aranyelőhelye miatt híresült el. Valóban hálás téma egy dokumentumfilm számára, hisz több szempontból is megközelíthető a probléma. Kocsis Tibornak állítólag valóban jó filmet sikerült készíteni, kár, hogy nem jutott el a kolozsvári nézőközönséghez az *Új Eldorádó*.

A hasonló műfajú filmek közül meg kell még említenünk Sós Agnes *Teri nagy* alkotását, amely egy elragadóan kedves történet, még ha a rendezőnek nem is sikerült (vagy talán nem is akarta) szigorúan betartani a dokumentumfilm műfaj minden követelményét.

Arról már volt szó, hogy a dokumentumfilm blokkra könnyen be lehetett fért. Betudható ez talán annak is, hogy a felvonultatott alkotások nagy részét már levetítették a sepsiszentgyörgyi *Film.doc* fesztiválon is. A kisjátékfilmekre azonban szerdától szombatig már eléggé begyűlt a közönség. Leginkább talán a péntek késő délutáni blokk keltette fel az érdeklődést, ugyanis itt olyan filmeket vetítettek, mint Lakatos Róbert *Gen(i)us diabolis – Ördögtérge* című alkotását, Fliegaut Benedeknek, a *Rengeteg* rendezőjének *A sor* című kisfilmjét, valamint Mundruczó Kornél *Kis Apokrif No. 1*-jét.

Lakatos Róbert erdélyi filmrendező *Ördögtérge* című filmje a Gyimesekben készült és azt hiszem, nem kell most már különösebben senkinek sem bemutatni. A budapesti *Filmszemlén* az *Ördögtérge* elnyerte a legjobb kísérleti játékfilm díját. Hasonlókat lehet mondani Mundruczó Kornél *Apokrif No. 1*-járól is, amelyet rendkívül kedvezően fogadott a szakma, az *Apokrif No. 2* pedig az ideai *Cannes-i Filmfesztivál* egyik kuriózumának számított. A kisjátékfilmek között megemlíthető még V. Nagy Attila *A baba* című filmje is, amely a filmes és zenei eszközök ötvözése által valóban érdekes csemege.

A dokumentumfilmek és kisjátékfilmek után szóljunk most a nagyjátékfilmekről, mely kategória a legnagyobb érdeklődésnek örvendett. A program szerint összesen nyolc nagyjátékfilm került volna bemutatásra. Került volna, mert sajnos a szervezők hibáján kívül két filmet végül is nem sikerült levetíteni. Az egyik a *Mélyen őrzött titkok*, Böszörményi Zsuzsa filmje, amely helyett a *Rózsadomb* került másorra. A *Rózsadomb* sajnálatos módon nem egy olyan film, amelyre sok szót érdemes pazarolni. Azt lehetne leginkább mondani, hogy a történetnek nincs sem eleje, sem vége. Erzésem szerint azonban magát a film végét mindenki nagyon várta.

A másik alkotás, amely nem jutott el Kolozsvárra, egy olyan film, amelyet biztosan nagyon sokan türelmetlenül vártak. Hajdu Szabolcs, a két évvel ezelőtti *Macerás ügyek* rendezője Erdélyben forgatott filmet *Tamara* címmel. A producer az utolsó pillanatban akadályozta meg a kolozsvári vetítést abból az okból kifolyólag, hogy a *Tamarát* benevezik egy sanghaji fesztiválra, ahol az a követelmény, hogy az illető film a kínai vetítés időpontja előtt máshol ne kerüljön bemutatásra. Sajnálatos módon egy olyan dologról van szó, amelyet Erdélyben már nagyon vártunk, tekintve azt, hogy közülünk kevesen jutnak el *Filmszemlére*, azon alkotások bemutatása Erdélyben, amelyek a *Szemle* után nem jutnak el rögtön az itteni moziba. Ez Zágoni Balásnak, a *Filmtett* szerkesztőjének a nyilatkozatából is kiderül: „Azt szeretnénk elérni a

Nincs mese

*Filmtettfeszt*tel, hogy akik nem jutnak ki a *Filmszemlére*, azok is láthassanak egy válogatást abból, hogy hol tart a magyar film jelenleg. Egyébként nem túl ideális az időpont, ugye, most is történt néhány változás a programban amiatt, hogy azokat a magyar filmeket, amiket nem mutattak még be Magyarországon, nagyon nehezen adják ide a producerek, még akkor is, ha ez kisvetítésnek számít, még akkor is, ha ingyenes, egyszerűen nem akarják semmilyen módon kiadni a kezükből addig, amíg moziba nem kerül. [...] Elég érdekes dolgok vannak, adott pillanatban nem lehetett tudni, hogy ki a világforgalmazója ennek a filmnek. Ugyanis a dolog úgy történik, hogy a gyártástúdió legyártja a filmet, eladja a jogokat egy világforgalmazónak és a világforgalmazótól megveszik a különböző országok forgalmazói a csak az illető országban érvényes forgalmazási jogot. Adott pillanatban nem tudtuk, hogy a *Tamara* jogai kinél vannak, utólag ez a dolog tisztázódott.”

A *Tamarából* mindazonáltal néhány részletet levetítettek, ugyanis a rendező, Hajdu Szabolcs és a főszereplő, Török Illyés Orsolya is Kolozsvárra látogatott. Velük Zágoni Balázs és Szilágyi Palkó Csaba beszélgetett a filmről, amelyet a remények szerint nemsokára mégiscsak bemutatnak Kolozsváron.

Azért, amiért a két említett filmet nem sikerült levetíteni, mégis volt nagy választék nagyjátékfilmekből. Itt van például a *Drum bun – Jó utat!*, amely egy poénos road-movie, melyben egy német férfi Erdély konkrét és lélektani útvesztőiben bolyong. Lóth Balázs *Nincs mese* című filmje a népmesék jól ismert fordulóit, szereplőit ülteti át mai környezetbe, ötletesen kezelve a toposzok és a mese morfológiájának képi világra való lefordítását.

A legnagyobb érdeklődést talán péntek este volt tapasztalható, amikor Antal Nimród *Kontroll* című filmjét mutatták be. Itt már csak az ült, aki idejében érkezett, vagy valamilyen lelemény folytán helyet tudott szorítani magának, sokan pedig guggolva nézték végig a produkciót. A *Kontroll* a budapesti metróban játszódik, az utasok és az ellenőrök mindennapjaiba nyújt betekintést, rendkívül dinamikus dramaturgiával és ötletességgel. Talán csak egy baja van a *Kontrollnak* mégpedig a végkifejlet, amely a film egészéhez képest kissé lagymatagra sikeredett. Antal Nimród filmjének kapcsán egyébként el kell mondani, hogy az ideai *Cannes-i Filmfesztiválon* levetítették a versenyen kívüli filmek kategóriájában. Akárcsak Kolozsváron, Cannesban is teltház előtt vetítették a *Kontrollt*, a közönség pedig igencsak lelkesnek bizonyult. Szemtanuk szerint mindvégig receptíven reagáltak a poénokra, a film végét követően pedig hosszas tapsal ünnepelték az alkotást.

Ezt követően Steven Lovy *Mix* című alkotása került sorra, amelyre legtalálhatóbban azt lehet mondani, hogy mai fiataloknak készült és róluk is szól. Dübörgő elektronikus zene ritmusára bontakozik ki Budapest éjszakai élete, mindezt pedig egy amerikai srác szemzőgéből látjuk.

Vasárnap este a fesztivál záródarabjaként a *Magyar vándor* láthatta a közönség. Herendi Gábor filmjét már vetítették a moziban, ott pedig kiderült: sajnos a *Magyar vándor* híre nagyobb, mint a tulajdonképpeni értéke.

A dokumentum-, kis- és nagyjátékfilmek kivételével széles választékából biztosan mindenki kiválogathatta az ízlésének megfelelőt, születésnapról lévén szó, nem hiányozhatott a torta. Az ünnepi tor-tabontás alakalmával Zágoni Balázs szerkesztő bemutatatta a *Filmtett* 50 fős szerkesztőbrigádját. Nyílt titok, hogy a mozgóképes szaklap stábjára magyarországi filmek forgalmazásával is szeretne foglalkozni. A Moebius-egyesület, amelyen keresztül a *Filmtett* megjelenéséhez szükséges pénzre is pályáznak, azt szeretné elérni, ha a Magyarországon megjelent új filmek egy része minél rövidebb úton a kolozsvári

Tamara

mozikban is bemutatásra kerülne. Ez egyelőre még csak a tervezés szintjén működik, mindenesetre egy dicséretes kezdeményezés, mivel a 4. *Filmtettfeszt* is bebizonyította, hogy van rá igény és bőven lenne közönség az új magyar filmekre. Remélhetőleg akad majd olyan mozi is Kolozsváron, amely segítene a kezdeményezésben a Moebius-egyesületnek, de ez még – Zágoni Balázs szerkesztő szerint is – kissé odébb van.

A *Filmtettfeszt*nek még egy érdekes színtöltje volt a szombat esti Kalács koncert. A népszerű magyarországi együttes Kányádi Sándor 75. születésnapjára érkezett Kolozsvárra, pénteken pedig kétszer léptek fel a magyar színházban. Ez azonban nem volt ok arra, hogy ne legyen a szombat esti fellépésen is úgy-mond teltház. Az emberek a Transzit-ház udvarán szorultak, sokan a karzatról hallgatták a dalokat, a kiváló stílusérzékkel megzenésített klasszikus verseket.

Mindent összevetve sikeres és sokszínű rendezvénynek adott otthont öt napon át a kolozsvári Transzit-ház. Mindezt pedig a felelős – avagy stílszerűen: a tettes – nem más, mint a *Filmtett* szerkesztőgárdája. Reméljük, hogy még sok hasonló születésnapra kerül sor, amelyen a magyar filmé a főszerep.

KINIZSI ZOLTÁN

(Külön köszönet Gergely Zsuzsának az interjúrészletért és a Transindexnek a fotóért.)

Kontroll

dokumentumfilmek foglalták el a helyet a filmvászonon. Ez azonban nem bizonyult annyira sikeresnek, ugyanis a közönség nem igazán tolongott. Mindenesetre, ezek között is akadtak említésre méltó darabok, mint például a szombaton vetített *Valahol otthon lenni*. Almási Tamás filmje egy olyan kérdésre keresi a választ, amely talán Trianon óta jelen van a Kárpát-medencében és ez csak azért, hogy ne ássunk mélyebbre a gyökerekig. A kérdésfeltevés maga napjaink Magyarországon történik, ahol a rendező olyan interjúalanyokat keresett filmjéhez, akik a kisebbségi létet feladva, Erdélyből, Kárpátaljáról és Felvidékről telepedtek át az anyaországba. Almási arra volt kíváncsi, hogy ezeknek az embereknek sikerült-e valóban új otthonra találni Magyarországon, valamint azokat az indokokat feszegeti 104 percben, amiért elköltöztek szülőföldjükről. A kérdés komplexitását tekintve a 104 perc kevés, viszont fesztiválon bemutatott dokumentumfilmről lévén szó, kicsit hosszúnak tűnt. Mindenesetre a téma elgondolkodtató és valószínű, hogy aki látta, alaposan megfontolja majd, hogy emigráljon vagy sem.

Egy másik dokumentumfilm, amely valóban ötletes és frappáns, az Szirmai Márton alkotása, *A remete remeke*. Ezzel kapcsolatban igazi érdekesség, hogy a rendező hét éven keresztül dolgozott a filmen, amely egy vállalkozó története. Eredetileg egy sikertörténet lett volna, azonban a hét év alatt az ígéretesen induló vállalkozó tönkrement, így csődtörténet lett belőle. Emellett méltóak azonban azok a filmes eszközök, amelyek a *remete remekében* láthatók. Elsősorban a film nagyon reális, de a vágási technikák és a frappáns megoldások jelentéséből következtetve legtalálhatóbban talán azt mondhatnánk, hogy egy eredeti, amatőr eszközökkel készült, egykönnyen nem feledhető dokumentumfilmet láthatunk.

Az eredetileg péntek délelőttre tervezett dokumentumfilmek, Kocsis Tibor *Új Eldorádója* és Surányi Z. András *Két hét pihenője* valamilyen okból kifolyólag nem érkeztek meg. Sajnos, mivel az *Új Eldorádó* biztosan érdekes lett volna, ugyanis egy olyan témát dolgoz fel, amelyik elég nagy port vert fel az utóbbi két évben. Már a cím is önmagáért beszél és nem nehéz kitalálni, hogy ha aranyról van szó, akkor az

Magyar vándor

WASS ALBERT *kiadási jogok*

Folytatódhat a versengés

Salamoni ítélettel zárult a Wass Albert műveinek kiadási jogáról szóló, 2001 óta húzódó per. A budapesti Legfelsőbb Bíróság a héten hozott, jogerős határozatának lényege: egyaránt birtokosa a kiadási jogoknak a Czegei Wass Alapítvány és az író egykori barátja, Szász (Zas) Lóránt. Így a két jogtulajdonossal külön-külön szerződött marosvásárhelyi Mentor Kiadó és a pomázi Kráter Műhely Egyesület egyaránt megjelentethet Wass-köteteket. Wass Albert Kanadában élő barátja, Szász (Zas) Lóránt pert indított jogszolgáltatlan kiadás és terjesztés miatt a Czegei Wass Alapítvány, a Mentor Kiadó, valamint a terjesztő Litex Kkt. és a Magyar Könyvklub ellen. Szász ugyanis 1989-ben megváltotta az író valamennyi műve kiadási jogát ötezer dollárért és a megjelent kötetek bevétele után járó 12 százalékért. A kilencvenes évek közepén az író saját alapítványára is átruházta ugyanezeket a jogokat, amelyek utóbb a Wass fivérek által létrehozott Czegei Wass Alapítványhoz kerültek. Ezzel az alapítvánnyal szerződött a marosvásárhelyi Mentor Kiadó igazgatója, Káli Király István 1998-ban az életmű megjelen-

Wass Albert utolsó éveiben

tetésére. Szász (Zas) Lóránt is értékesítette jogait a pomázi Kráter Műhely Egyesületnek. A Wass-kötetek 1998 után ugyanazon a piacon, Erdélyen kívül nagyrészt Magyarországon jelentek meg, és mindkét kiadó jogszolgáltatannak tartotta a másik ebbéli működését. A Szász által indított perben a Fővárosi Bíróság első fokon az előbb szerződött felperesnek adott igazat azzal, hogy rajta kívül mindenki mást el kell tiltani a Wass-kötetek kiadásától. A Wass Alapítvány, a vele szerződött Mentor és terjesztőik viszont fellebbeztek. Miután az első fokon nyertes Szász és a Kráter figyelmeztette a könyvkereskedőket: a Mentor-kötetek eladásával bajt hozhatnak magukra – a kereskedők a Kráter kötetekre kezdtek áttérni. Emiatt nemcsak a Mentor, hanem a Wass Alapítvány is egyre nagyobb bevételtől esett el, mert Szász, illetve a Kráter az általa jogszolgáltatannak tartott alapítványi kiadásokra hivatkozva megtagadta az eladások után járó 12 százalékos részesedését. Az alapítvány ezt a pénzt az erdélyi magyarság segítésére fordítja. (A NOL nyomán)

(Fotó: Panorama online)

III. Erdélyi Nemzetközi Filmfesztivál

A rendezvény május 28-án este hét órakor startolt a kolozsvári Köztársaság moziban, majd június 5-én, a Román Televízió 1-es csatornáján is közvetített díjkiosztó gálával, ezt követően pedig Fatih Akin *Head on* című filmjével zárul. E két dátum között azonban az érdeklődők 25 országból 80 filmet tekinthetnek meg, 12 produkció száll versenybe a 4000 eurós nagydíjért, kizárólag első vagy második nagyjátékfilmjük-nél tartó rendezők számára fenntartva. Ezek között található a Cannes-i filmfesztiválon Aranykamera díjat elnyert *Reconstruction*, Cristopher Boe rendezésében, a magyarországi Nimród Antal *Kontroll* című produkciója, amely már számos díjat tudhat magáénak, vagy az orosz Andrei Zvyagintsev, a Velencei Fesztivál Aranyoroszlán-díjas *The return* című filmje. A fesztivál számos újdonságot is tartogat: lesz szabadteri vetítés a Babeş-Bolyai Tudományegyetem belső udvarán, ahol az egyenesen Cannes-ból érkező *Kill Bill 2* című Quentin Tarantino-filmet, valamint a Coen-testvérek produkcióját, a *Ladykillers*-t tekinthetik meg az érdeklődők. Újdonság a Politika és a film nevű szekció, a CINEPUB elnevezésű rendezvény, amelynek keretében műhelymunkára is sor kerül június 2-5. között, és amely a reklám és a film kapcsolatát taglalja. A workshopot a Bánffy-palotában szervezik, a részvétel ingyenes, előtte azonban a Vitrina Advertising cégnél kell bejelentkezni. A 3x3 szekció keretén belül Wong Kar Wai, Lars von Trier és Kim Ki-Duk filmjeit vetítik, itt lesz a francia szőke szépség, Julie Delpy, a fesztivál díszvendége, akinek jelenlétében vetítik le a *Before sunset* című, legutóbbi filmjét, jelen lesz számos nemzetközi filmfesztivál igazgatója. A másik beígért díszvendég, Rutger Hauer, egyelőre úgy tűnik, hogy filmzés miatt nem tud jelen lenni. (Szabadság)

Balalajkás akt

Lapszámunk szerzői

- Barabás Zoltán** – 1953-ban született Nagyváradon, költő, újságíró. Kötetei: *Ulysses gúnyjában* (1997), *Válaki állt a szélben* (1998), *Hűvös holdfényben* (2000), *Balkáni szürkület* (2002).
- Bogdán László** – 1948-ban született Sepsiszentgyörgyön, író, újságíró, szerkesztő; számtalan kötete jelent meg, több irodalmi díjjal jutalmazták.
- Bréda Ferenc** – 1956-ban született Déván, költő, író, műfordító, kritikus. Kötetei: *A létezésről a lehetőségig* (1980), *Tűzpróba* (1983), *Antracit* (2003).
- Dimény Lóránt** – 1981-ben született Marosvásárhelyen.
- Eszteró István** – 1941-ben született Végváron, ny. tanár, költő, Temesváron él. Kötetei: *Úveges* (versek, 1983), *Gondolatok a hölgytárban* (2004).
- Illyés István** – 1973-ban született Nagyváradon, teatrológus. Magiszteri képzésben részesült a BBTE irodalomelmélet tanszékén (2002). Az LKKT, a Független és a Krónika közölte kritikáit.
- Kinizsi Zoltán** – 1979-ben született Marosvásárhelyen, a kolozsvári BBTE bölcsészkarának hallgatója, a kolozsvári rádió riportere.
- Király Zoltán** – 1977-ben született Kolozsváron, költő, műfordító, a Fiatal Írók Szövetségének tagja.
- László Noémi** – 1973-ban született Kolozsváron, költő. Verseskötetei: *Nanó* (1995), *Az ébredés előterében* (1996), *Ésés után* (2000). Díjak: Szivéri-díj (1996), A Romániai Írók Szövetségének debüt-díja (1996).
- Lászlóffy Csaba** – 1939-ben született Tordán, költő, író, műfordító, számos vers, próza és drámakötete jelent meg, jelenleg Kolozsváron él.
- Mandics György** – 1943-ban született Temesváron, újságíró, író, számos könyv szerzője és társszerzője, munkásságát több díjjal is jutalmazták.
- Mészáros Sándor** – 1959-ben született Bonyhádon, irodalomkritikus, szerkesztő. Kötetei: *A két hegyen túl* (1987), *Szövegkijáratok* (tanulmányok, 1992, Keresztúri Tiborral közösen).
- Szabó Péter** – 1952-ben született Aradon, költő, műkedvelő képzőművész. Verseskötetei: *Szerlembontás* (1980), *Ami fontos* (1985), *Vagyunk* (1995).
- Szabó Róbert Csaba** – 1981-ben született Szilágybagoson, a kolozsvári bölcsészkar magyar-néprajz szakának hallgatója.
- Szöke Mária Magdolna** – 1970-ben született Nagyváradon, író, költő, újságíró, jelenleg szülővárosában él. Kötetei: *Ezer egy Pokol* (regény, 1992), *Fekete Madonna* (versek, 1999), *Misszióban Vadkeleten* (riportok, 2000), *Magdolna igék* (versek, 2000), *Vízumkényszer a paradicsomban* (riportok, 2001).
- Tompa Gábor** – 1957-ben született Marosvásárhelyen, író, költő, rendező, a Magyar Nyelvű Színművészeti Társaság megalapítója, számtalan darabot rendezett itthon és külföldön, munkásságát több hazai és külföldi díjjal ismerték el.
- Zsidó Ferenc** – 1976-ban született Székelyudvarhelyen, író. Kötete: *Szalmatánc* (Mentor, 2002)

Kulturális hírek

Az MTA tagja lett lapunk munkatársa

A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagjává választotta Dr. Bréda Ferencet, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem tanárát, lapunk munkatársát, számos esszé-, illetve verseskötet szerzőjét.

Késik Márai szobra

Márai Sándor egész alakos szobrának elkészítésére a kassai Magyar Közösségi Ház indított adománygyűjtést, melyet 2004. októberig meghosszabbítottak, mert nem gyűlt össze elegendő pénz: kb. 25 000 USD.

Az alapkövetelést április 23-ra tervezték, s a szoboravatásra 2004. október 23-án kerül sor, jelképesen ezzel is utalva Márai leghíresebb, a magyar forradalomhoz írt, *Mennyből az angyal* című versére.

Szép Magyar Könyv 2003

A verseny zsűrije döntése alapján a kolozsvári Koinónia Kiadó gondozásában megjelent Kovács András Ferenc *Vásárhelyi vásár* című, Deák Ferenc által tervezett és illusztrált könyv oklevelet nyert. A díjat június 3-án, 17.00 órakor adják át Budapesten az Aranytíz Művelődési Központ színháztermében.

Találkozó

Augusztus 14–21. között a Magyar Baráti Közösség (Lake Hope, Ohio) konferenciája *Kis ország – nagy nemzet* főtémával kerül megrendezésre. Írók költők, előadóművészek, lekipásztörök, politikusok, filozófusok, tanárok, színészek és népi együttesek lesznek vendégei Magyarországról, Nyugat-Európából, Erdélyből, Felvidékről, Délvidékről és Észak-Amerikából.

Hollywoodi álmok

A kiszivárgott hírek szerint Etyeken épül a világ legmodernebb és legnagyobb filmstúdiója. A kormányzat a négyezer lakosú Etyek és a környék munkaerőgondjainak megoldását várja a beruházástól – mondta Hiller István kulturális miniszter a cannes-i filmfesztivál magyar estjén.

A sváb pincéiről és boráról ismert főváros környéki települést már magyar Hollywood-ként emlegetik a helyiek. Egyelőre még azt sem lehet tudni, hogy mekkora beruházásról van szó, annyi azonban már ki-

szivárgott, hogy Demján Sándor és Andrew Vajna közösen jegyzi a vállalkozást. (MNO)

Nagybányai képzőművészek Alfaluban

Tizenöt nagybányai képzőművész munkáiból nyílt kiállítás Gyergyóalfaluban. A vándorkiállítás Csíkszeredából érkezett Alfaluba a megyei kulturális központnak köszönhetően, amely kapcsolatot ápol a nagybányai Teleki-házsal. A látást rövidesen megtekinthető lesz Gyergyószentmiklóson is. (RMSZ)

Magyar faliszőnyegek

Kézzel készített remekművek az elektronikus szakban címmel 12 mai magyar textilművész munkáit állítja ki a washingtoni Textile Museum. A kiállítás szeptember 5-ig tekinthető meg.

Sterija Játékok

Újvidéken május 26-án kezdődött a 49. Sterija Játékok. A kilenc nap alatt a versenyprogramban Ivan Medenica művészeti igazgató, a játékok szelektora válogatásában hét előadást nézhetnek meg. A Szerb Nemzeti Színház előcsarnokában Plakátkiállítás látható, valamint Kapitány Attila grafikus, a triennále előző fődíjasának munkái tekinthetőek meg. (Magyar Szó)

Milyen nyelven hallgatunk?

Erről a témáról beszélget május 29-én délután 6 órától Gulyás Miklós, Stockholmban élő magyar íróval Láng Zsolt és Vida Gábor a Látó Irodalmi Színpadán, a szerkesztőség fölötti tanácskozási teremben, a Tusnád u. 5. szám alatt. (Népszerűség)

POSZT

Június 3–12. között kerül megrendezésre a POSZT, a színházak országos találkozója és szemléje. A Nyílt Fórumot június 2–5. között rendezik meg a Színházi Dramaturgok Céhe a POSZT-on. A nyitónapra a *Fél-édesnek*, Falussy Lilla színművének műhelybemutatóját tűzték ki, Árkosi Árpád rendezésében. A további napokon egy-egy felolvasó-színházi produkció lesz.

Botrányfilmmel Bush ellen

Az idei cannes-i filmfesztivál egyik legizgalmasabb filmje Michael Moore legújabb alkotása, a *Fahrenheit 9/11*, amely végül megkapta az Arany Pálmát. A rendre botrányokat kavart filmjeiről és könyveiről is-

mert rendező célja ezúttal, saját állítása szerint, nem más, mint megbuktatni a Bush-kormányt. A múról a rendező mindössze annyit árult el, hogy a Bush és a Bin Laden család közti kapcsolatról tartalmaz bizonyítékokat. Cannes-ban még annyit hozzátett, hogy a filmben vannak Irakban készített meghökkenítő képek is.

Nyáresti koncertek

A MATÁV *Nyáresti koncertek 2004* című dzsessz-sorozatáról szóló előzetes információ neves hazai és külföldi zenészek fellépését ígéri a Pesti Vármegegyháza Díszudvarában. A július 15-i nyitókonzerten a Czirják Csaba Quintet és a Coolactive Quartet zenél, július 18-án a Tony Lakatos - Kirk Lightsey Quartet, valamint Arnie Somogyi (bógó) és Winston Clifford (dob) műsora hallható.

Lapszemle

Korunk – Oroszok – ma témakörrel jelent meg a lap májusi száma. Hol vannak ma az oroszok, honnan várják ma őket a „megváltást”? „A Szovjetunió és általában a szovjet tér strukturájának széthullása számos kérdést vetett fel. Törvényszerű folyamat volt-e, és lezárult-e már?” Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre kap választ az olvasó.

Látó – A lap májusi számában verset közöl Ferencz Imre, Kovács András Ferenc, Tamás Timea, Lászlóffy Csaba, Balási András, Zakariás István, Páll Lajos, prózával Visky András, Roth Endre, Gáll Máttyás, Gulyás Miklós jelentkezik.

Helikon – A 9. számban olvashatók többek között: Páll Lajos, Király Farkas versei, Szócs István jegyzete, Simó Márton prózája, Lászlóffy Csaba tragikomédiája, Dávid Gyula pedig Reményik Sándor Imre Ilonkához címzett verseiről ír.

Színházi fesztivál

Június 17-től kerül sor Kisvárdán a Határon Túli Magyar Színházak XVI. Fesztiváljára. A seregszemlén Románia, Szlovákia, Szerbia-Montenegró és Ukrajna magyar nyelvű társulatai közül tizenhét mutatkozik be. A június 26-ig tartó seregszemle pontos programját most egyeztetik a szervezők.

Erdélyi színházi portál

Az eddigi legjobb, legszínvonalasabb erdélyi színházi portál a www.hamlet.transindex.ro. A Hegyi Réka szerkesztette internetes oldalon megtalálható többek között a színházak műsora, az erdélyi színházi adatbank és kritikátár, de be lehet kapcsolódni a fórumba is.

Összeállította IRHÁZI JÁNOS

Szerkesztő:
Böszörményi Zoltán

Munkatársak: Irházi János, Karácsonyi Zsolt, Mészáros Sándor, Orbán János Dénes, Pongrácz P. Mária, Lapszerkesztő: Bege Magdolna

<http://ij.nyugatijelen.com>, ij@nyugatijelen.com.

Anyagaink utánkölésére csak a forrás megjelölésével